

<https://helda.helsinki.fi>

Tutkimus seksuaalisesta häirinnästä musiikkialalla

Seye, Elina

2018-07-27

Seye , E 2018 , Tutkimus seksuaalisesta häirinnästä musiikkialalla .

<http://hdl.handle.net/10138/332798>

publishedVersion

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

Tutkimus seksuaalisesta häirinnästä musiikkialalla

Suomen Muusikkojen Liitto ry

FT Elina Seye

27.7.2018

Sisällys

Johdanto.....	2
Vastaajaprofiili.....	2
Kokemukset seksuaalisesta häirinnästä.....	4
Tilanteet ja työympäristöt.....	7
Tekijät.....	10
Kokemuksista kertominen.....	14
Havainnot seksuaalisesta häirinnästä	18
Kertomukset seksuaalisesta häirinnästä.....	21
Seksuaalinen häirintä ja tasa-arvo musiikkialalla.....	25
Seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisy.....	28
Muuta	32
Lopuksi.....	32
Liite: kyselylomake	33

Johdanto

Tämän tutkimuksen avulla haluttiin kartoittaa Muusikkojen liiton jäsenien kokemuksia ja havaintoja seksuaalisesta häirinnästä, ahdistelusta tai väkivallasta musiikkialan työyhteisöissä ja työhön liittyvissä tilanteissa. Tiedonkeruu suoritettiin anonyymien kyselylomakkeen avulla, jonka johdannossa määriteltiin tutkimuksen aihepiiri seuraavasti:

Seksuaalisella häirinnällä tarkoitetaan tässä sanallista, sanatonta tai fyysistä, luonteeltaan seksuaalista ei-toivottua käytöstä, joka voi tapahtua myös verkossa. Seksuaalisella ahdistelulla viitataan toisen kosketteluun tavalla, joka loukkaa henkilön itsemääräämisoikeutta. Seksuaalisen väkivallan muotoja ovat esimerkiksi seksuaalinen hyväksikäyttö ja raiskaus.

Kyselylomake (liitteenä*) koostui monivalintakysymyksistä ja muutamista vapaaehtoisista kysymyksistä, joissa oli mahdollisuus kertoa omin sanoin muun muassa konkreettisia esimerkkejä häirintätapauksista. Vaikka kyselylomakkeen johdannossa pyydettiin keskittymään erityisesti työhön liittyviin tilanteisiin, jokaisessa kysymyksessä ei tästä asiasta muistutettu, ja ehkä siksi vapaamuotoisissa vastauksissa on useampia viittauksia myös muun muassa opiskeluaikoina koettuihin tai havaittuihin tapauksiin. Lisäksi rajanveto työ- ja muun elämän välillä on musiikkialalla joskus hankalaa, mikä näkyy joissain vastauksissa.

Kysely toteutettiin kyselytutkimuksiin kehitetyllä Webropol-järjestelmällä, jonka avulla kysely voitiin toteuttaa niin, että sama henkilö voi vastata kyselyyn vain kerran, mutta vastauksia ei voi yhdistää tiettyyn vastaajaan. Kun Webropol-kysely on määritelty anonyymiksi, edes kyselyn tekijät eivät näe, ketkä ovat kyselyyn vastanneet ja mistä osoitteesta vastaukset ovat tulleet.

Kysely lähetettiin kaikille Muusikkojen liiton jäsenille, joiden sähköpostiosoite oli liiton tiedossa, yhteensä 3122 henkilölle. Kyselyn saatteessa toivottiin vastauksia myös niiltä, joilla ei ole omakohtaisia kokemuksia seksuaalisesta häirinnästä. Kyselyyn oli mahdollista vastata aikana 26.4.–13.5.2018. Kyselyyn vastasi tässä ajassa 504 henkilöä eli 16 % kyselyn saaneista.

Tekstin luettavuuden vuoksi ilmaisu ”seksuaalinen häirintä” käsittää tässä raportissa jatkossa myös kyselyssä mainitut vakavammat teot eli seksuaalisen ahdistelun ja väkivallan.

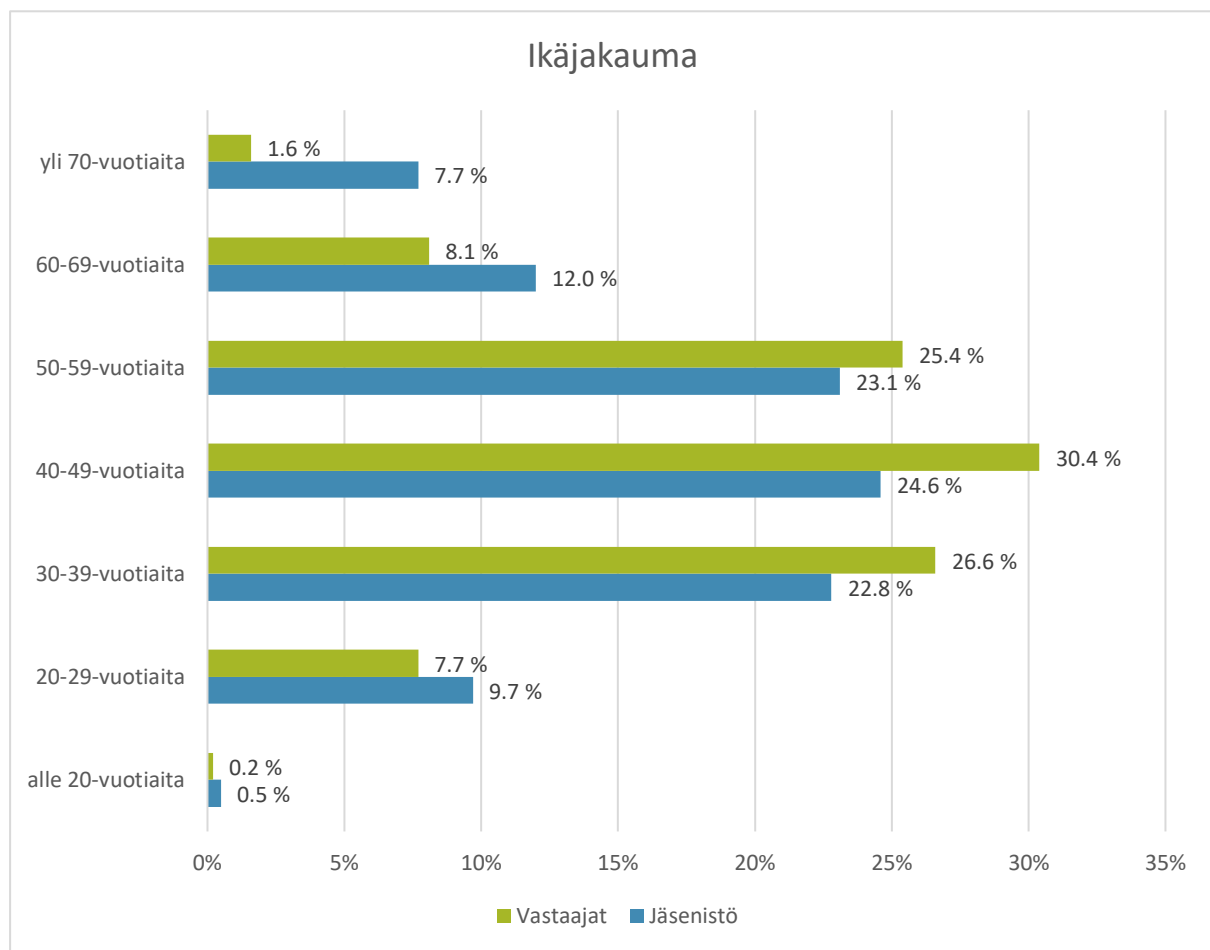
Vastaajaprofiili

Vastaajista 53 % oli naisia, 46 % miehiä, 1 % ei halunnut kertoa sukupuoltaan. Vastauksia siis saatiin verrattain tasapuolisesti naisilta ja miehiltä, mutta naiset vastasivat kyselyyn selvästi miehiä useammin, sillä Muusikkojen liiton jäsenistöstä 64 % on miehiä ja 36 % naisia. Tällainen painotus oli odotettavissa, sillä seksuaalinen häirintä kohdistuu useammin naisiin kuin miehiin ja seksuaalista häirintää kokeneiden voi olettaa herkemmin vastaavan tällaiseen kyselyyn. Lisäksi juuri naisiin kohdistuva seksuaalinen häirintä oli ollut vahvasti esillä julkisuudessa ennen kyselyn toteuttamista.

Vastaajien ikäjakautuma oli samoin varsin tasainen ja vastasi varsin hyvin liiton jäsenistön ikäjakautumaa. Jäsenistöön verrattuna vastaajien ikäjakautuma painottui hieman 30–59-

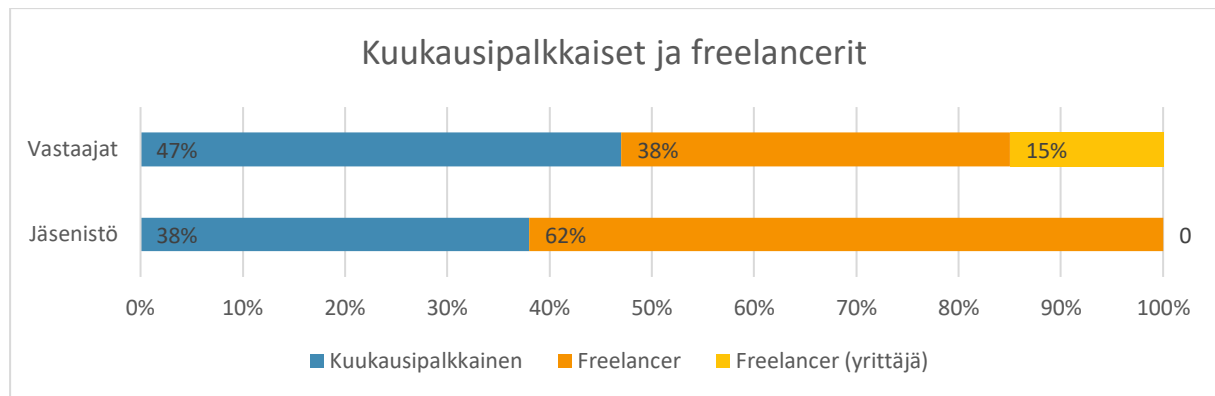
* Liitteessä on mukana kaikki kysymykset, mutta vastaajille lomakkeesta näkyi vain osa kysymyksistä riippuen siitä, miten he vastasivat kaikille yhteisiin kysymyksiin. Myös ulkoasultaan kyselylomake oli hieman erilainen.

vuotiaiden ikäryhmiin, mikä on ymmärrettävää, kun kysyttiin nimenomaan työelämässä tapahtuvasta seksuaalisesta häirinnästä.

Naisvastaajat olivat keskimäärin miesvastaajia nuorempia: miesvastaajista suurin osa kuului ikäryhmiin 40–59 vuotta, naisista puolestaan ikäryhmiin 30–49 vuotta. Tämäkin heijastelee tosin Muusikkojen liiton jäsenistön ikä- ja sukupuolijakaumaa, sillä jäsenten miesenemmistö on sitä vahvempi, mitä vanhemmasta ikäryhmästä on kyse, yli 70-vuotiaista jäsenistä vain 10 % on naisia, kun taas alle 40-vuotiaiden ikäryhmissä sukupuolijakauma on lähes 50/50 %. Huomattavan vähän miesvastaajia oli kuitenkin 30–39-vuotiaiden ikäryhmässä, jossa jopa 72 % vastaajista oli naisia. Muissa ikäryhmissä kummankin sukupuolen osuus vaihteli välillä 45–55 %, lukuun ottamatta alle yli 60-vuotiaita vastaajia, joista 82 % oli miehiä, mikä on kuitenkin linjassa jäsenistön sukupuolijakauman kanssa vanhimmissa ikäryhmissä.

Vastaajista 47 % (miehistä 45 %, naisista 48 %) ilmoitti toimivansa ensisijaisesti toistaiseksi voimassaolevassa työsuhteessa (esim. kaupunginorkestereissa) ja 53 % freelancerinä (yrittäjänä 15 % ja työsuhteissa 38 % vastaajista). Liiton jäsenistöstä noin 1100 on kuukausipalkkaisia orkesterimuusikoita yms. ja noin 1800 freelancereita eri musiikin aloilta. Lisäksi on 560 eläkeläisjäsentä, joista jotkut ovat myös saattaneet vastata kyselyyn. Työelämässä vielä olevista jäsenistä siten noin 38 % on kuukausipalkkaisia ja 62 % freelancereita (ei tietoa yrittäjien osuudesta), eli vakituisissa työsuhteissa olevat jäsenet vastasivat kyselyyn freelancereita useammin.

Vastaajista 66 % (miehistä 59 %, naisista 73 %) ilmoitti toimivansa ensisijaisesti taidemusiikin ja 37 % (miehistä 46 %, naisista 29 %) ensisijaisesti rytmimusiikin kentällä. Prosenttilukujen yhteissumma on yli 100 %, sillä tässä kysymyksessä oli mahdollista valita molemmat vaihtoehdot: 4 % vastaajista katsoi toimivansa tasapuolisesti molemmilla alueilla. Ensisijaisesti taidemusiikin kentällä toimivista henkilöistä yli puolet oli naisia (58 %), kun taas rytmimusiikin kentällä toimivista vastaava määrä oli miehiä (57 %).

Vakituisissa työsuhteissa toimivista 96 % toimi ensisijaisesti taidemusiikin kentällä, kun taas freelancereista 64 % toimi rytmimusiikin kentällä, yrittäjänä toimivista freelancereista jopa 79 %. Siten vakituisissa työsuhteissa toimivien vastaukset kuvaavat lähinnä taidemusiikin kenttää, kun taas freelancerien vastaukset kertovat enemmän rytmimusiikin kentästä, mutta myös nuorempien muusikoiden asemasta kentällä, sillä vakituisissa työsuhteissa toimivien vastaajien ikäjakauma painottui 40–49-vuotiaisiin (34 %) ja 50–59-vuotiaisiin (36 %), kun taas freelancereinä toimivat vastaajat olivat keskimäärin nuorempia, suurimpana ikäryhmänä freelancer-vastaajilla oli 30–39-vuotiaat (35 %) ja toiseksi suurimpana 40–49-vuotiaat (27 %).

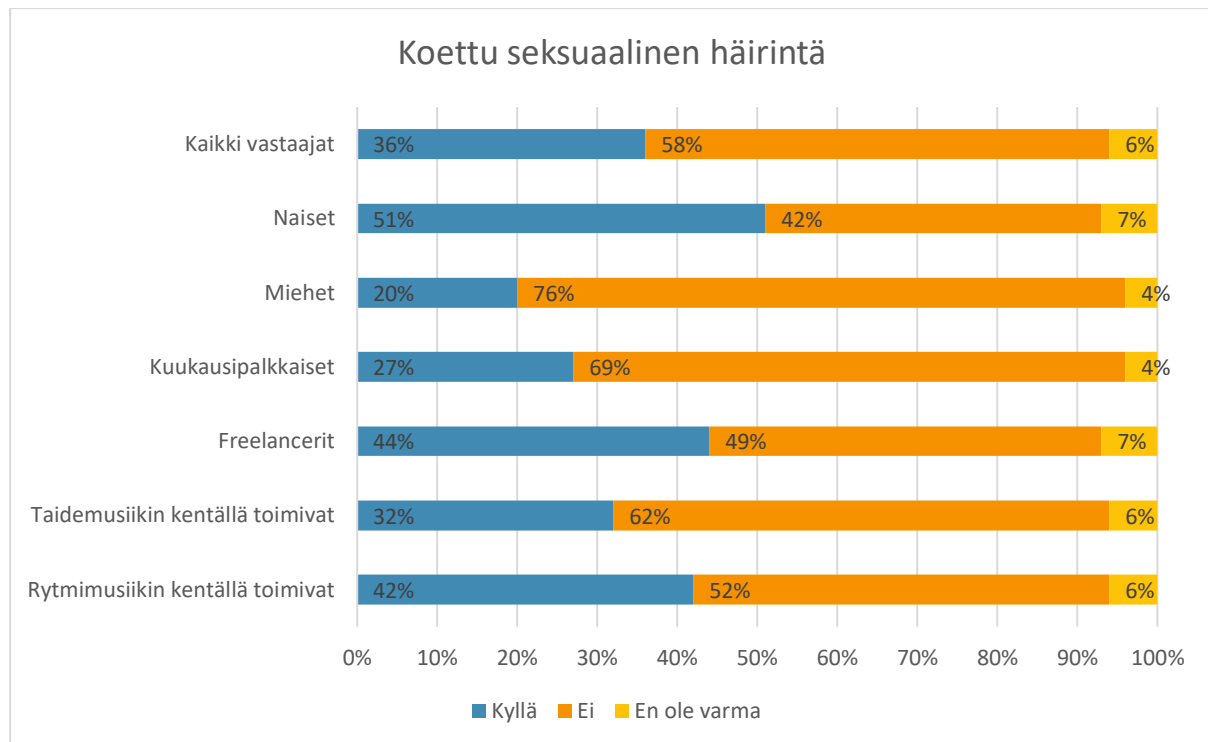
Jatkossa on esitetty vertailuja eri vastaajaryhmien välillä niissä kysymyksissä, joissa eri vastaajaryhmien välillä on havaittu selviä eroja.

Kokemukset seksuaalisesta häirinnästä

Seksuaalisen häirinnän, ahdistelun tai väkivallan kohteeksi työyhteisössä tai työhön liittyvissä tilanteissa katsoi joutuneensa 36 % kaikista vastaajista, 58 % vastaajista ei tällaisia kokemuksia ollut ja 6 % vastaajista ei ollut varma asiasta.

Elinkeinoelämän keskusliiton Taloustutkimukselta tilaaman tutkimuksen* tuloksiin verrattuna musiikkialalla seksuaalista häirintää koetaan useammin kuin muunlaisissa työtehtävissä, sillä EK:n työikäisiin kohdistaman tutkimuksen perusteella 23 % on kokenut seksuaalista häirintää työssään (naisista 38 %, miehistä 9 %). Osa erosta saattaa selittyä sillä, että tähän Muusikkojen liiton koko jäsenistölle lähetettyyn kyselyyn ovat todennäköisesti vastanneet ne, joilla on omakohtaisia kokemuksia seksuaalisesta häirinnästä, mutta toisaalta vaikuttaa siltä, että taidealalla, joissa töiden saaminen on pitkälti henkilökohtaisten kontaktiverkostojen varassa, häirintätapauksiin on vaikeampi puuttua kuin tavanomaisemmissa työyhteisöissä.

* Elinkeinoelämän keskusliiton 13.2.2018 julkaisema tiedote "Vain joka neljäs ilmoittaa työnantajalle kokemastaan seksuaalisesta häirinnästä": <https://ek.fi/ajankohtaista/tiedotteet/2018/02/13/vain-joka-neljas-ilmoittaa-tyonantajalle-kokemastaan-seksuaalisesta-hairinnasta/>

Tämän kysymyksen osalta oli selkeitä eroja eri vastaajaryhmien välillä erityisesti ikään ja sukupuoleen nähden. Naisista 51 % oli kokenut seksuaalista häirintää, kun taas miehistä 20 %.

Ikäryhmistä eniten kyllä-vastauksia eli 46 % oli ryhmässä 30–39-vuotiaat, mitä selittänee naisvastaajien huomattava yliedustus tässä ikäryhmässä. Alle 30-vuotiailla kyllä-vastauksia oli kuitenkin lähes yhtä paljon eli 42 %, sen sijaan yli 40-vuotiaiden ikäryhmissä kyllä-vastausten osuus jonkin verran pienempi: 40–49-vuotiailla 34 % ja 50–59-vuotiailla 33 %. 60-vuotiaista ja sitä vanhemmista 16 % oli kokenut seksuaalista häirintää. Verrattain pientä prosenttilukua iäkkäimmillä vastaajilla selittää ainakin osittain vastaajien miesenemmistö tässä ikäryhmässä.

Selkeä ero vastauksissa näkyi myös vastaajien työtilanteen mukaan: toistaiseksi voimassa olevissa työsuhteissa (kuukausipalkkaiset) työskentelevistä 27 % ilmoitti kokeneensa seksuaalista häirintää, kun taas freelancereinä toimivista 44 %. Sen sijaan taide- ja rytmimusiikin kentällä toimivien välinen ero ei ollut aivan yhtä suuri: etupäässä taidemusiikin kentällä toimivista oli 32 % kokenut seksuaalista häirintää, etupäässä rytmimusiikin kentällä toimivista taas 42 %, joskin jotkut vastaajista kuuluivat molempiin ryhmiin.

Vastaukset vahvistavat näin ollen käsitystä siitä, että seksuaalinen häirintä kohdistuu ennen muuta nuoriin naisiin, mutta myös työtilanteen osalta heikommassa asemassa oleviin.

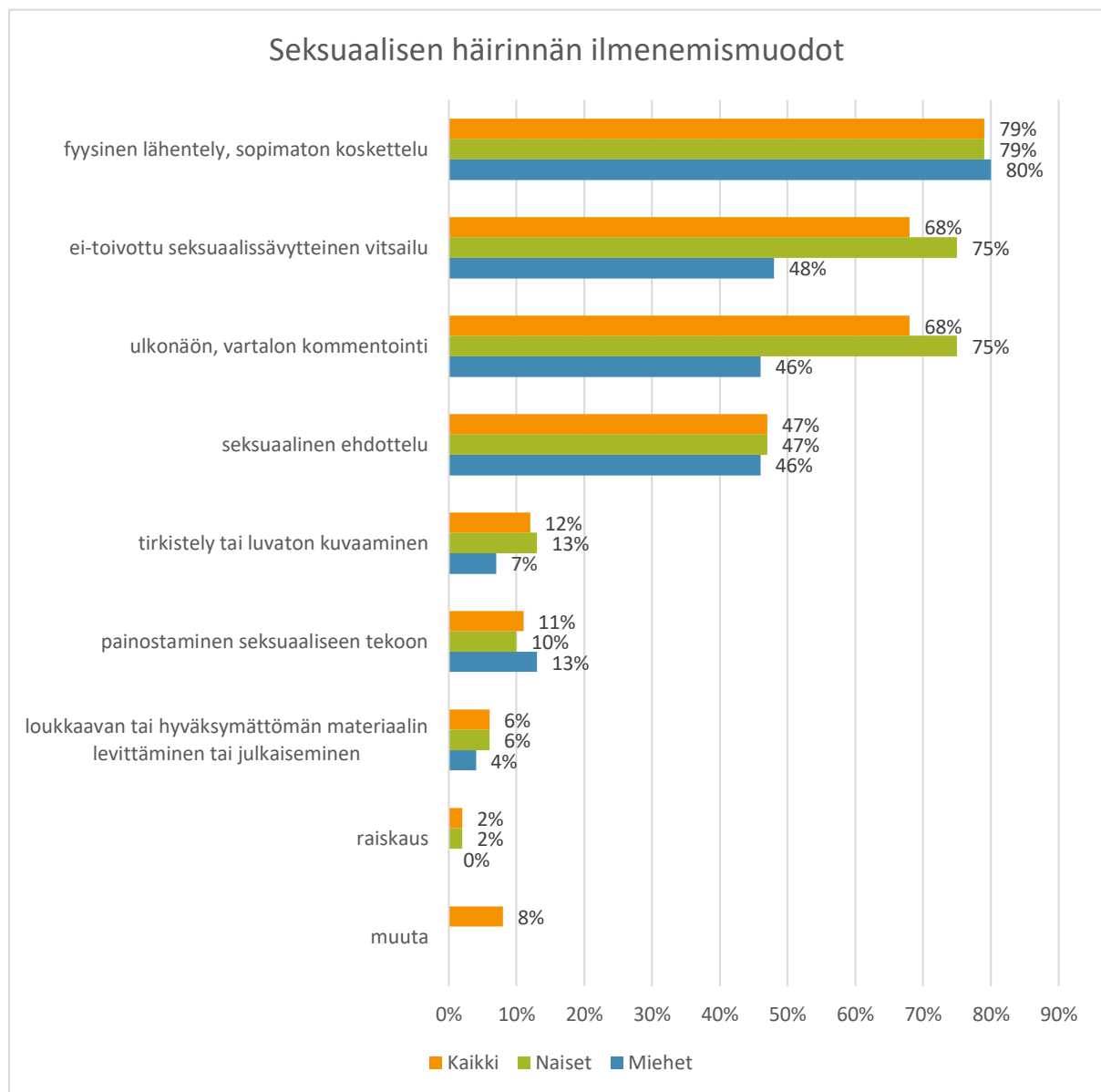
Seksuaalista häirintää kokeneilta kysyttiin useita jatkokysymyksiä kokemuksiin liittyen.

Suurin osa vastaajista, jotka ilmoittivat kokeneensa seksuaalista häirintää, ilmoitti kokeneensa sitä enemmän kuin yhden kerran, 52 % muutaman kerran ja 41 % enemmän kuin viisi kertaa.

Seksuaalinen häirintä oli vastaajien kokemissa tapauksissa ollut useimmin luonteeltaan fyysistä lähentelyä tai sopimatonta koskettelua. Naisvastaajien valinnoissa lähes yhtä yleisiä olivat myös ei-toivottu seksuaalissävytteinen vitsailu ja ulkonäön tai vartalon kommentointi. Nämä kaksi vastausvaihtoehtoa olivat ne, joiden osalta nais- ja miesvastaajien valinnat

poikkesivat selkeimmin toisistaan. Etupäässä rytmimusiikin kentällä toimivien vastauksissa puolestaan erottui taidemusiikin kentällä toimiviin verrattuna hieman yleisempänä fyysinen lähentely ja seksuaalinen ehdottelu, mutta vastausvaihtoehtojen yleisyysjärjestys oli kaikissa vastaajaryhmissä sama.

Kaikki vastausvaihtoehdot ja niiden prosenttiosuudet seksuaalista häirintää kokeneiden vastauksissa on esitetty seuraavassa kaaviossa yleisyysjärjestyksessä. Useampi valinta oli tässä kohdassa mahdollinen, joten prosenttilukujen yhteissumma on enemmän kuin 100 %.

Muina vastaajien kohtaamina seksuaalisen häirinnän muotoina mainittiin mm. naisten vähättely, tytöttely, seuraaminen, vihjailu, ei-toivottujen viestien lähettely, sopimattomat ehdotukset esitysvaatetuksen suhteen, muille kollegoille esitetyt loukkaavat kommentit vastaajasta tai kyselyt vastaajan seksielämästä sekä uhkailu.

Vastaajia, jotka olivat epävarmoja sen suhteen, oliko heidän kokemassaan kyse seksuaalisesta häirinnästä, pyydettiin kertomaan lyhyesti, millaisesta tilanteesta on ollut kyse.

Kaksikymmentä (20) vastaajaa vastasi tähän vapaasti, osa yleisemmin ja osa yksityiskohtaisemmin, joten kaikista vastauksista ei ole pääteltävistä, mitä tarkalleen ottaen oli tapahtunut. Moni vastaajien kuvaamista tapauksista on kuitenkin tunnistettavaksi seksuaaliseksi häirinnäksi. Pari vastaajaa kertoi myös tilanteista, joissa kyse on muunlaisesta epäasiallisesta käytöksestä, esimerkiksi naispuolisen tai nuoremman kollegan vähättelystä ja yleisemmin seksistisestä puheesta.

Seksuaalissävytteisiä ehdotuksia keikan jälkeen.

Teoksen ohjaaja yhteisessä illanvietossa yhdessä tanssiessa läpsi takapuolelle.

Koin julkiseksi nolaukseksi sen, kun kapellimestari käski kerran minun istua, jotta näen kunnolla hänen jalkovälinsä, kun hän istui jalat levällään.

Pukeutumistani konsertteihin on kommentoitu niin, että siitä on tullut sellainen tunne, että olen paikalla siksi, että yleisöllä olisi jotain katseltavaa, soitosta viis.

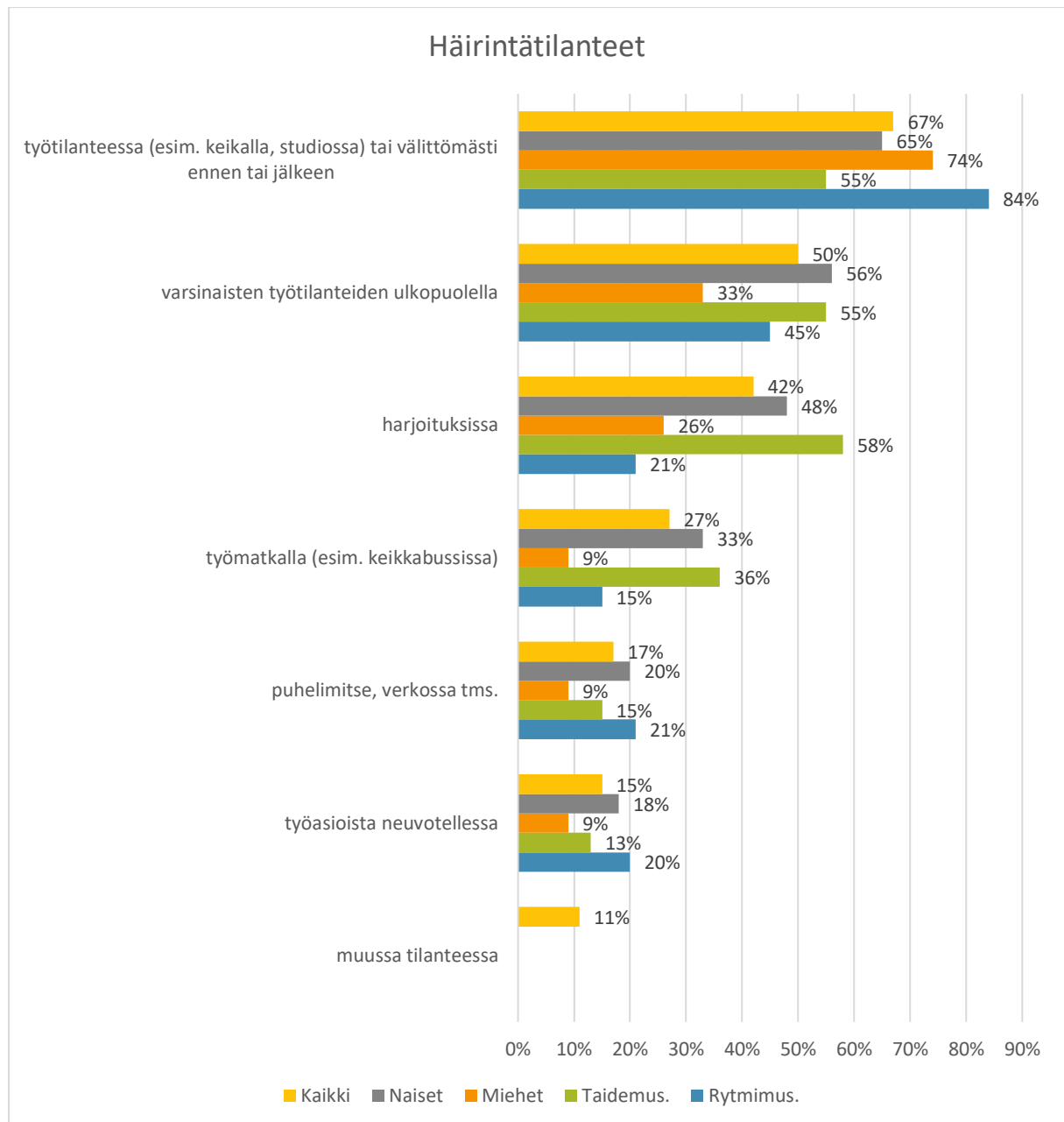
Joskus epämiellyttävä olo joidenkin miesten kanssa. Epäkunnioittavaa läppää naisista, käytöksessä ja esim. biisien sanoissa.

Tilanteet ja työympäristöt

Kysymyksessä tilanteista, joissa seksuaalista häirintää oli koettu, oli varsin paljon hajontaa eri vastaajaryhmien välillä, sekä sukupuolen mukaan että sen mukaan, toimivatko vastaajat ensisijaisesti taide- vai rytmimusiikin kentällä.

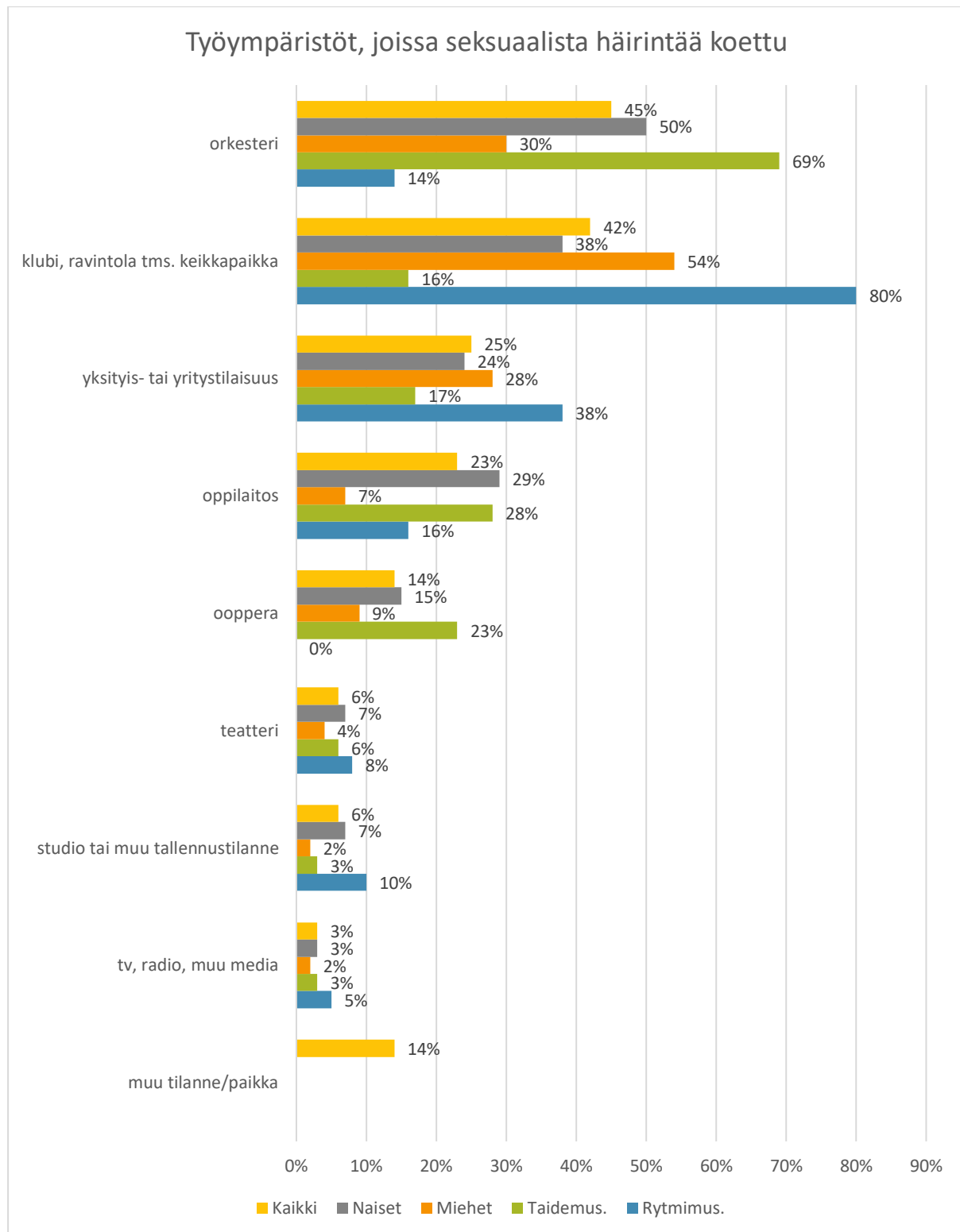
Eniten eroja näkyi eniten taidemusiikin ja rytmimusiikin kenttien välillä: Etupäässä rytmimusiikin kentällä toimivista jopa 84 % seksuaalista häirintää kokeneista vastaajista ilmoitti kokeneensa seksuaalista häirintää nimenomaan työtilanteessa tai välittömästi ennen tai jälkeen, kun taas muunlaiset tilanteet olivat selvästi harvinaisempia (alle 50 %). Taidemusiikin kentällä toimivien vastauksissa yleisin vaihtoehto oli puolestaan harjoituksissa (58 % häirintää kokeneista) ja lähes yhtä yleisiä tilanteita olivat vastausten perusteella työtilanteet (55 %) ja varsinaisten työtilanteiden ulkopuoliset tilanteet (55 %). Myös työmatkat olivat verrattain tavallisia tilanteita nimenomaan taidemusiikin kentällä (36 %).

Kaikki vastausvaihtoehdot ja niiden jakautuma seksuaalista häirintää kokeneilla vastaajilla on esitetty seuraavassa kaaviossa (useampi valinta oli mahdollinen):

Muista tilanteista eniten mainintoja saivat opetustilanteet, joissa vastaaja itse oli ollut oppilaana. Muita mainittuja tilanteita olivat mm. erilaiset tilanteet työpaikalla mutta ei varsinaisissa työtilanteissa (esim. ruokala, hissi), työyhteisön juhlat ja koe-esiintyminen. Lisäksi mainittiin tilanteita, joissa tekijä oli seurannut vastaajaa kotiin tai kiertueella hotellihuoneeseen.

Työympäristöistä häirintätilanteet painottuivat vahvasti erilaisiin kulttuurilaitoksiin, mutta myös erilaiset keikkatilanteet nousivat esiin. Useampi valinta oli mahdollinen ja vastausvaihtoehtojen muotoilusta johtuen useampi vaihtoehto saattoi sopia samaan tapaukseen.

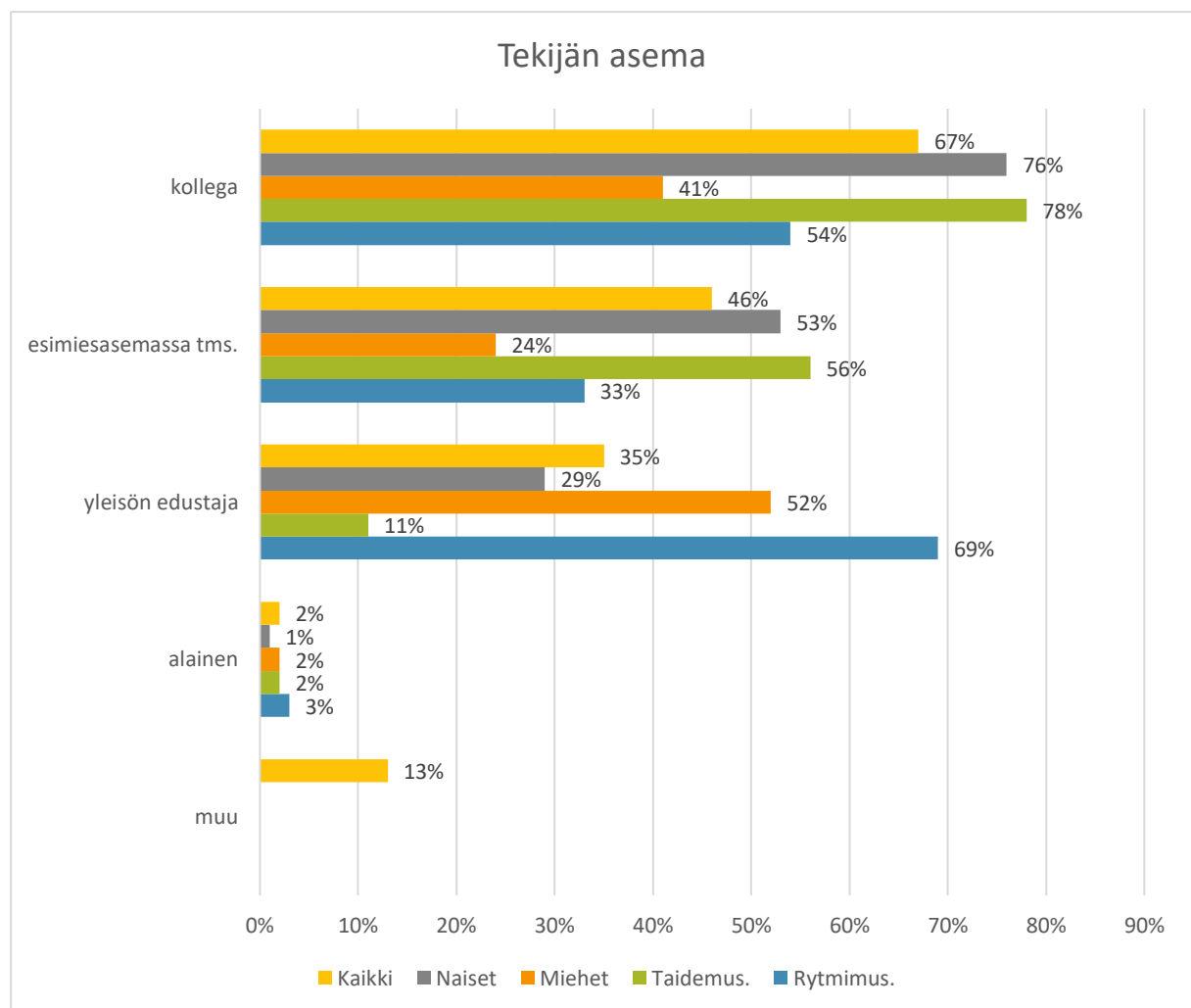
Vastauksissa oli selviä eroja vastaajaryhmittäin, joskin osa eroista selittyy taustatekijöillä, esimerkiksi toistaiseksi voimassaolevassa työsuhteessa työskentelevistä 78 % oli kokenut seksuaalista häirintää orkestereissa, mikä ei ole yllättävää, kun suurin osa musiikkialan vakituisista työsuhteista on nimenomaan orkestereissa. Sen sijaan muitakin eroja oli, esimerkiksi naiset olivat kokeneet seksuaalista häirintää selvästi miehiä yleisemmin orkestereissa (naiset 50 %, miehet 30 %) ja oppilaitoksissa (naiset 29 %, miehet 7 %), kun taas muissa ympäristöissä erot eivät olleet yhtä selviä.

Vastauksissa nousivat jälleen selvästi esille klubit, ravintolat ja muut rytmimusiikille tyypilliset keikkapaikat työympäristöinä, joissa tämän kentän toimijat ovat kokeneet seksuaalista häirintää: 80 % etupäässä rytmimusiikin kentällä toimivista häirintää kokeneista vastaajista oli kokenut sitä nimenomaan tämäntyyppisessä keikkapaikassa, kun taas etupäässä taidemusiikin kentällä toimivat valitsivat annetuista vaihtoehdoista useimmin kulttuurilaitokset (orkesteri, oppilaitos, ooppera).

Muista kuin vaihtoehdoiksi annetuista tilanteista tai paikoista useamman kuin yhden maininnan saivat harjoitustilat, työyhteisön vapaa-ajanviettopaikat ja erilaiset neuvottelutilanteet (toimisto).

Tekijät

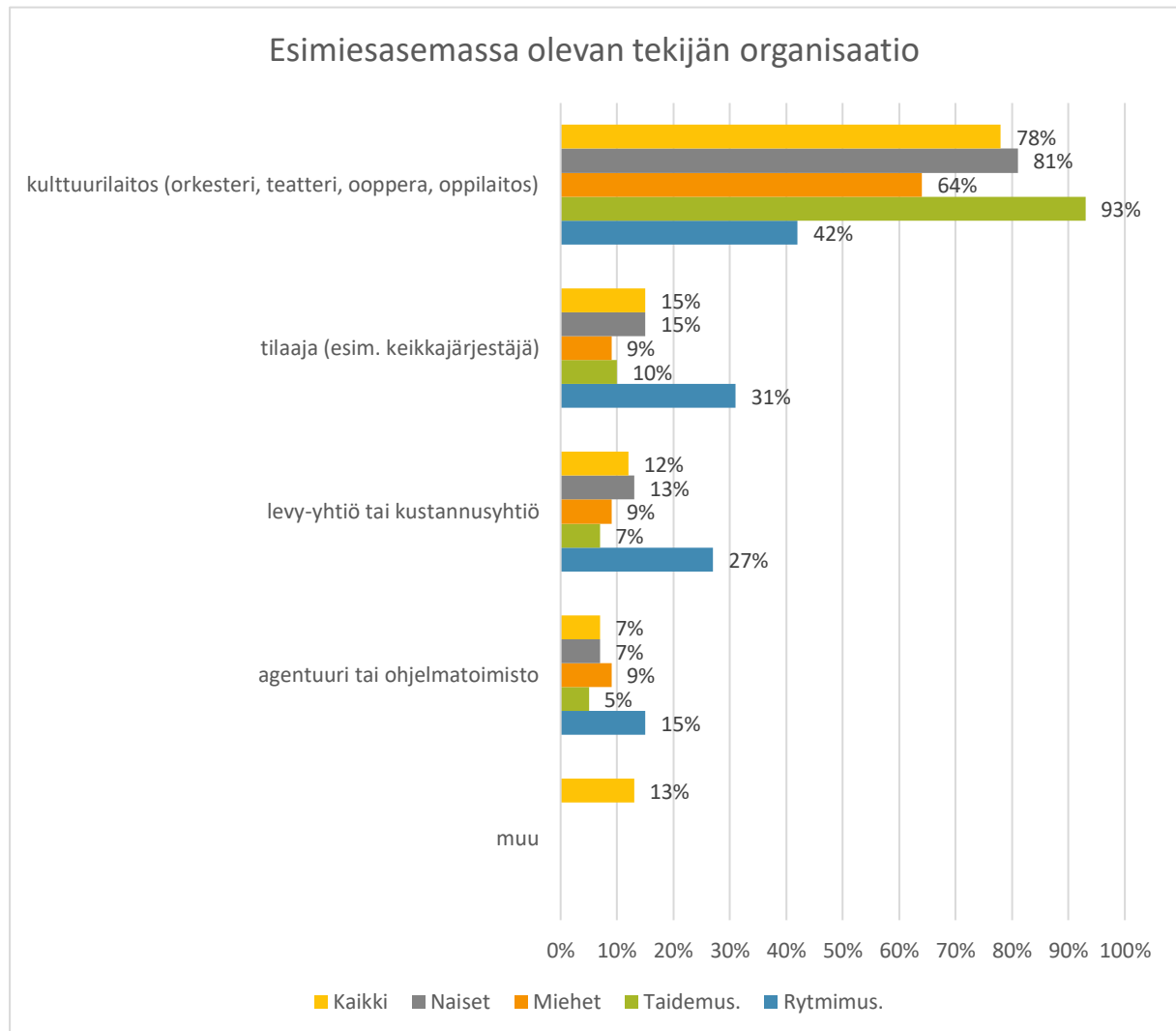
Tekijän asemaa suhteessa seksuaalista häirintää kokeneeseen vastaajaan koskevaan monivalintakysymykseen vastattiin seuraavasti (useampi valinta mahdollinen):

Tekijä oli useimmissa tapauksissa kollega (67 %) ja verrattain usein esimiesasemassa oleva henkilö (46 %). Kuitenkin kuviossa erottuvat selvästi erot musiikinlajien ja sukupuolten välillä: etupäässä rytmimusiikin kentällä toimivilla vastaajien kokemissa häirintätapauksissa tekijä oli useimmin ollut yleisön edustaja (69 %) ja samoin miesvastaajiin kohdistuvissa häirintätapauksissa (52 % seksuaalista häirintää kokeneista miehistä).

Muista tekijöistä mainittiin useimmin opettaja. Jotkut myös tarkensivat muu tekijä -kohdassa, että kyseessä oli kollega, mutta kyseinen kollega oli vakituinen työntekijä ja vastaaja itse taas freelancer tai sijainen. Lisäksi muina tekijöinä mainittiin tuottaja, agentti, levy-yhtiön johtaja, säveltäjä, kapellimestari, muu samassa produktiossa toimiva henkilö sekä oppilaan äiti.

Jos tekijä oli ollut esimiesasemassa, kysyttiin lisäksi, millaista tahoa tämä tekijä edusti (useampi valinta mahdollinen):

Tässä kohdassa taide- ja rytmimusiikin parissa työskentelevien jakaumat varsin erilaiset, joskin vaihtoehtojen yleisyysjärjestys oli sama kaikilla vastaajaryhmillä. Muissa musiikkialan työyhteisöissä kuin kulttuurilaitoksissa (esim. orkesterit) ei välttämättä ole nimettyä esimiestä, joten odotetusti tämä vaihtoehto nousi selvästi yleisimmäksi ja erityisen yleiseksi taidemusiikin kentällä toimivilla vastaajilla (93 %). Koska tämä kysymys koski vain niitä, jotka olivat kokeneet seksuaalista häirintää ja vastanneet tekijän olleen esimiesasemassa, vastaajien määrä oli kuitenkin niin pieni, ettei vastauksista voi tehdä kovin pitkälle meneviä päätelmiä.

Koska seksuaalinen häirintä kytkeytyy tyypillisesti valta-asetelmaan ja sen väärinkäyttöön, kysyttiin häirintää kokeneilta, kokivatko he tekijällä olleen jonkinlaista valtaa suhteessa vastaajaan, ja mistä tämä mahdollisesti johtui – tekijän muodollisesta asemasta riippumatta.

Kysymyksen ohessa annettiin esimerkkejä siitä, millaisesta valta-asetelmasta saattaisi olla kyse, kuten tekijänä vanhempi tai kokenempi kollega, fyysisesti vahvempi henkilö tai yleisesti arvostettu henkilö, mutta vastauksen sai muotoilla vapaasti.

Muutamissa vastauksissa vastaaja ei kokenut tekijällä olleen tämänkaltaista valta-asemaa suhteessa heihin. Useissa vastauksissa mainittiin kuitenkin tekijän olleen vanhempi tai kokenempi kollega, musiikkialalla arvostettu henkilö ja/tai fyysisesti vahvempi henkilö, joskus näitä kaikkia samanaikaisesti. Tekijä saattoi myös olla joko esimiesasemassa suhteessa vastaajaan tai muuten sellaisessa asemassa, jossa tekijällä oli valtaa päättää vastaajan työmahdollisuuksista, esimerkiksi kulttuurilaitoksen johtaja, levy-yhtiön edustaja ja kiertueen järjestäjä.

Vanhempia kollegoita, joilla ei muodollisesti ole valtaa, mutta katsovat luultavasti olevansa jollain tavalla nuoren naiskollegan yläpuolella.

Kollega kävi kiinni fyysisesti useasti kiertueen aikana ja sanoi myös, että hänen kulttuurissaan on tähän oikeus, koska hän on mies ja minä nainen. Hän oli minua paljon vanhempi. Noin 20 keikan kiertue, jossa soitimme yhdessä, täytyi hoitaa loppuun, joten en voinut vain poistua paikalta. Silloin kun tämä tapahtui, ei puhuttu paljoakaan seksuaalisesta häirinnästä, joten vaikka koko muu ryhmä näki tapahtumat osittain, niitä ei silloin pidetty vakavina.

Yksi tällainen oli kilpailun, johon aikanani osallistuin, yksi järjestävistä henkilöistä. Kun torppasin lähentely-yritykset, suhtautuminen minuun kisassa muuttui dramaattisesti.

Eräässä toisessa tapauksessa festivaalin johtaja, melko isokokoinen mies, kävi halaamassa keikan jälkeen aivan liian pitkään ja nosti ilmaan. En päässyt irti. Hän oli juovuksissa. En sanonut mitään, koska tilanne tuli eteen niin yllätyksenä. Muutenkin yleisön vielä läsnä ollessa oli vaikea sanoa mitään negatiivista.

Luottamustehtävässä eli työsuojeluvaltuutettuna toiminut henkilö ei kuunnellut varsin vakavaa asiaani ja alkoi sen sijaan puristella rintojani kesken työpäivän tauolla. Näin tapahtui useita kertoja ja tällä hän sai asiani mitätöityä.

Vastauksissa tulivat esiin myös tilanteet, joissa joko häiritsijä tai vastaaja itse on ollut päihtyneenä. Usein nimenomaan tekijän päihtymystilan koettiin vaikuttaneen siihen, että hän alkoi käyttäytyä epäasiallisesti, mutta näissäkin tilanteissa valta-asetelma johtui ennemminkin tekijän esimiesasemasta tai muusta vastaavasta roolista suhteessa vastaajaan. Päihtymykseen liittyen tavallisimmin mainittu tilanne oli kuitenkin päihtyneiden yleisön jäsenten asiaton kommentointi ja lähentely baarikeikoilla.

Kaikki minua ahdistelleet ovat olleet yleisön edustajia. Yhden kerran tekijä on ollut tapahtuman järjestäjän ystävä. Häirintä tapahtui tapahtuman järjestäjän nähden.

Kun kommentointi on epäasiallista yleisön osalta, usein on mukana päihtymystila, ja sen myötä tietynlainen kollektiivinen tilanteen hiljainen hyväksyntä; niin kauan kun fyysinen koskemattomuus säilyy, koen että tilannetta on vaikea keskeyttää.

Myös vastaajan oma kokemattomuus, nuoruus ja epävarmuus mainittiin vastauksissa seikkoina, jotka saattoivat antaa tekijälle valtaa. Lisäksi vastaajat kertoivat häirintään reagoimisen olevan vaikeaa, koska se voisi esimerkiksi suututtaa yleisön, pilata esityksen tai vaikuttaa negatiivisesti työilmapiiriin.

Yleisössä on usein seksuaalisesti virittyneitä naisia, jotka ovat todella härskejä. Jos ei lämpene ehdotuksille, tulee usein palautetta huonosta taiteellisesta tasosta somea ja ohjelmatoimistoa myöten.

Nuorena ja kokemattomana ei uskaltanut eikä ymmärtänyt kyseenalaistaa vanhemman kollegan kommentointeja, saatika vastata niihin mitenkään.

Kun kommentit tulevat työyhteisön sisältä vanhemmalta kollegalta, tulee tunne, että ne täytyy vain hyväksyä ja esittää ymmärtäneensä, että kyse on huumorista, jottei riko työilmapiiriä.

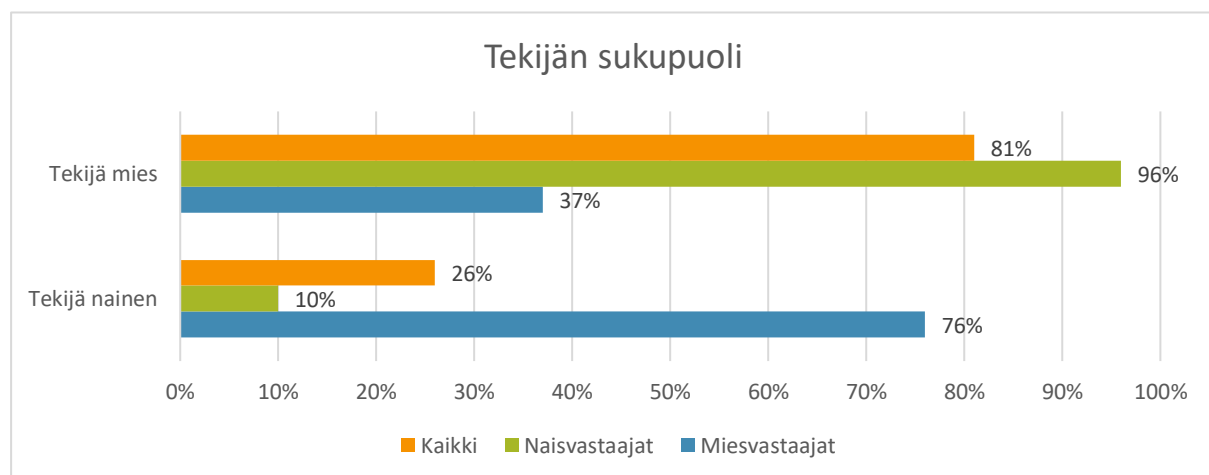
Oma epävarmuus epäsuosioon joutumisesta. Leimautuu tiukkapipoksi ja huumorintajuttomaksi.

Monet miesvastaajat eivät nähneet tekijällä olleen valtaa itseensä nähden. Tyypillinen tekijä oli näissä vastauksissa yleisön jäsen. Yleisön mahdollinen valta suhteessa esiintyjään nähtiin kuitenkin jossain vastauksissa siten, että esiintyjä saattaa pilata keikan tunnelman, saada huonoa palautetta tai jopa huonon maineen, jos puuttuu yleisön jäsenen lähentelyyn.

Ei hänellä ollut valtaa, tilanne oli kyllä muuten kiusallinen.

On yleisöllä jonkinlaista valtaa, koska yleisö on se, joka määrittää, tuottaako esiintyjä kiinnostusta vai ei. Useimmiten koen, että ei ole sallittua vastata seksuaaliseen häirintään kunnolla, koska yleisön edustaja voisi pahastua ja levittää huonoa mainetta esiintyjästä.

Vastaajien kokemissa häirintätapauksissa tekijänä oli useimmiten mies (81 %), mutta vastauksissa oli odotetusti huomattavia eroja riippuen vastaajan omasta sukupuolesta: naisvastaajista 96 % mainitsi tekijäksi miehen, miesvastaajista taas 37 %. Naispuolisia tekijöitä oli miesvastaajien kokemissa tapauksissa 76 %, naisvastaajilla 10 % (kaikilla vastaajilla 26 %). Koska koettuja häirintätapauksia saattoi olla useita, myös tässä kysymyksessä oli mahdollista valita useampi vaihtoehto (mies, nainen, muu, en tiedä). Vastausten perusteella jotkut vastaajista, varsinkin miehet, olivat siis kokeneet seksuaalista häirintää sekä miesten että naisten taholta. Taidemusiikin kentällä toimivien vastaajien kokemuksissa tekijänä oli jonkin verran useammin mies (85 %) kuin rytmimusiikin kentällä toimivien (75 %).

Suurin osa vastaajista (88 %) ei pitänyt mahdollisena, että olisivat itse häirinneet seksuaalisesti jotakuta työnsä yhteydessä. Vastaajaryhmien välillä ei ollut tässä kohdassa merkittäviä eroja. Tähän kysymykseen oli liitetty mahdollisuus halutessaan kertoa lisää, riippumatta siitä, vastasiko kyllä tai ei.

Vapaamuotoisissa vastauksissa oli pohdintaa siitä, ettei aina voi tietää, miten muut asiat kokevat. Moni piti mahdollisena, että joku on voinut kokea ”typerät härskit vitsit” seksuaalisena häirintänä, vaikka niitä ei ole sellaiseksi ollut tarkoitettu. Jotkut totesivat alkaneensa viime aikoina kiinnittää huomiota työyhteisönsä ”suorasukaiseen huumoriin” ja

pohtia sen soveliaisuutta. Joissakin vastauksissa vastaavasti todettiin, että aiemmin normaaleina pidettyjä puheita (kaksimieliset vitsit yms.) ei nykyään välttämättä pidetä sopivina ja ne voidaan kokea jopa seksuaaliseksi häirinnäksi.

Olen vasta nyt tullut ajatelleeksi, että jostakin kollegasta saattaa reipas puhe tai vitsailu joistain yksityiselämän asioista olla ahdistavaa. En halua olla tulevaisuudessa osa tätä kulttuuria.

Joissain tilanteissa on mahdollista, että huumoriksi tarkoittamani puhe on ollut tulkittavissa usealla tavalla. Mahdollisesti keikan jälkeen onnistumisen tunteissa jaetut halaukset ovat voineet olla jollekin liian läheisiä. En kuitenkaan tiedä, tai tietooni ei ole saatettu, että näin olisi.

Jutut voivat olla poikien kesken rasvaisia ja ne voivat vahingossa kantautua naiskollegoiden korviin.

Voi olla, että olen ryhmätilanteessa ”heittänyt härskiä läppää”, minkä joku on voinut kokea ahdistavaksi, vaikka puheet eivät olekaan kohdistuneet kehenkään tiettyyn henkilöön.

Takavuosina härskit vitsit olivat tavallisia ja joskus kerroin sellaisia itsekin.

Tavat, jotka nykyään saatetaan tulkita seksuaalisena häirintänä, olivat takavuosikymmeninä normaalia arkipäivää (kaksimieliset puheet, vitsit ym.).

Voi olla, että roisi huumorini loukkaa kaikkien siveellisimpien soittajien korvia. Ongelma on säätää huumori tauolla kaikille soveliaaksi. Myös miehillä tuntuu olevan ”oikeus” käyttää tällaista kieltä, mutta naisena se aiheuttaa pahennusta?

Kokemuksista kertominen

Seksuaalista häirintää kokeneilta kysyttiin, olivatko he kertoneet kokemastaan muille ja mitä kertomisesta mahdollisesti seurasi. Yli puolet (65 %) vastaajista oli kertonut kokemastaan seksuaalisesta häirinnästä jollekulle, suurin osa heistä (93 %) kollegalle tai ystävälle, kun taas työpaikan vastuuhenkilöille tapauksista oli kerrottu verrattain harvoin.

Vastaajien valitsemat vaihtoehdot yleisyysjärjestyksessä (useampi valinta mahdollinen):

Eri vastaajaryhmien välillä ei ollut tässä kysymyksessä merkittäviä eroja ja pienet erot selittyvät lähinnä työympäristöjen eroavaisuuksilla, esimerkiksi vakituisissa työsuhteissa työskentelevät olivat kertoneet hieman freelancereitä useammin esimiehelle tai työpaikan luottamushenkilölle.

Muina henkilöinä vastaajat mainitsivat esimerkiksi perheenjäsenet, puolison, liiton edustajan, terapeutin ja tekijän itse.

Näitä lukuja on hankala vertailla edellä mainittuun Elinkeinoelämän keskusliiton tutkimukseen*, jossa kysyttiin, oliko häirinnästä ilmoitettu esimiehelle tai muulle työpaikan edustajalle, ammattiliiton edustajalle tai poliisille, eikä huomioitu esimerkiksi ystäville kertomista. Työnantajan edustajille ilmoitettiin EK:n kyselyn perusteella neljäsosa tapauksista, minkä voi katsoa suurin piirtein vastaavan tässä kyselyssä annettuja vastauksia.

Nuoremmissa ikäryhmissä oli kerrottu koetusta seksuaalisesta häirinnästä useammin jollekulle kuin vanhemmissa: alle 40-vuotiaiden ryhmissä 76 %, 40–49-vuotiaista 63 % ja sitä vanhemmista 50 %. Myös etupäässä rytmimusiikin parissa toimivat olivat kertoneet tapauksista selvästi useammin kuin taidemusiikin parissa toimivat (82 % / 59 %), mikä saattaa johtua eroista seksuaalisen häirinnän luonteesta erilaisissa työympäristöissä. Sen sijaan nais- ja miesvastaajien välillä ei tässä kysymyksessä ollut eroja.

Tämän jälkeen kokemastaan seksuaalisesta häirinnästä muille kertoneita vastaajia pyydettiin kertomaan, oliko asiasta kertomisesta ollut apua ja oliko seksuaalinen häirintä loppunut. Monet mainitsivat tässä kohdassa kertomisen hyötynä olleen henkisen tuen saamisen kertomatta tilanteesta enempää. Seksuaalista häirintää kohdanneet eivät välttämättä olleet tarvinneet tai pyytäneet apua, vaikka ovatkin kertoneet asiasta muille. Jotkut taas ovat kertoneet tapahtuneesta vasta paljon myöhemmin.

Sain kevennettyä sydäntäni. Itse käytös ei kertomisen takia muuttunut. Epämiellyttävän käytöksen muutti sattumalta mediassa käynnistynyt keskustelu ja metoo-liike, eli julkinen ja yleinen huonon käytöksen tuomitseminen.

Ei mitään. Parempi mieli vertaistuen myötä.

Ystäville kertominen ja vertaistuki riittävät, sillä kokemukseni eivät ole olleet kovin rankkoja.

Kerroin joillekin ystäväilleni asiasta, mutta asia ei edennyt sen pidemmälle.

Asiasta keskusteltiin ystävien kanssa, mutta kukaan ei uskaltanut nostaa asiaa julkisesti esille. Taustalla on mm. pelko keikkojen menettämisestä.

Koin että pystyin itse ilmaisemaan tarpeeksi hyvin, että rajojani loukattiin, joten en tarvinnut apua. Häirintä ei jatkunut.

Tilanne oli silloin jo ohi. Sain tietysti tukea jaksamiseen.

Kerroin vasta myöhemmin, ei seurauksia.

Jotkut tapaukset ovat puolestaan olleet yksittäisiä ja nopeasti ohimeneviä (esim. päihtyneen yleisön edustajan lähentely ravintolakeikalla), mistä johtuen niihin puuttuminen on koettu

* Elinkeinoelämän keskusliiton 13.2.2018 julkaisema tiedote ”Vain joka neljäs ilmoittaa työnantajalle kokemastaan seksuaalisesta häirinnästä”: <https://ek.fi/ajankohtaista/tiedotteet/2018/02/13/vain-joka-neljas-ilmoittaa-tyonantajalle-kokemastaan-seksuaalisesta-hairinnasta/>

hankalaksi, mutta joskus kollegat ovat tulleet apuun pyytämättäkin tämäntapaisissa tilanteissa tai keikkapaikan henkilökunta on poistanut tekijän paikalta.

Sain apua keikkapaikan henkilökunnalta molemmissa tapauksissa ja ahdistellut henkilö heitettiin ulos ravintolasta. Enempää asian eteen ei kuitenkaan tehty.

Keikkatilanteessa näitä on käynyt yleisöedustajien toimesta monta kertaa, ja yleensä henkilö on päähtynyt. Tilanne menee yleensä niin nopeasti, ettei siihen ehdi edes reagoimaan.

Osasta olen maininnut, yleisö kun on yleensä eri niin sitä on vaikea muuttaa.

Usein miespuoliset kollegat ovat tulleet apuun herrasmiesmäisesti.

Vapaamuotoisista vastauksista käy ilmi, että kertomisesta ei ollut toistuvissakaan häirintätapauksissa aina seurannut mitään, vaikka vastaaja olisi kertonut asiasta työpaikan luottamushenkilölle, työsuojeluvaltuutetulle, esimiehelle tai muulle vastuuhenkilölle. Joissain tapauksissa luottamushenkilö, työsuojeluvaltuutettu tai organisaation edustaja oli yrittänyt puuttua ongelmaan, mutta seksuaalinen häirintä oli silti jatkunut. Toisissa tapauksissa taas asiaa ei ollut otettu tosissaan tai sitä oli vähätelty, joskus seksuaalisen häirinnän uhriksi joutunutta oli jopa syyllistetty asiasta.

Kerroin luottamusmiehelle, joka piti puhuttelun koko työryhmälle. Puhe oli hyvä, mutta heti sen jälkeen kollegat vitsailullaan vetivät maton puheen alta. Tuli olo, että minä olen yliherkkä ja pitäisi olla ronskimpi.

Kertomisesta ei seurannut mitään. Työnantaja tokaisi, että: ”Sellainen se nyt on. Kaikkihan me sen tiedämme.”

Lopetin työt paikassa, jossa kollegani kävi minuun fyysisesti kiinni ja lähenteli, sillä tehtyäni ilmoituksen asiaan ei puututtu eli annettiin hiljainen myöntymys ja suostumus hänen toiminnalleen.

Olin jo useita kertoja itse kieltänyt muusikkokollegaani koskemasta minuun. Kerroin lopulta kiertuemanagerille koskettelusta ja pussailuyrityksistä, joista olin päässyt rimpuilemaan irti. Manageri piti kollegalle puhuttelun, joka auttoi muutaman päivän. Samoin auttoi, jos en puhunut kollegalleni ja teeskentelin että hän on ilmaa. Jos aloin jutella hänelle, sama lähentely alkoi taas. Manageri neuvoi pitämään välimatkaa ahdistelemaan kollegaani ja näin teinkin. Samalla kuitenkin jouduin yleisen ”hyvän fiiliksen” nimissä teeskentelemään, ettei mitään ongelmaa ollut.

Ei juuri mitään. Sopimaton käytös kaikkien henkilöiden kohdalla jatkui ihan kuin ennenkin.

Eräs rohkea meni suoraan teatterin johtajan puheille, johtaja silitti häntä hiuksista ja sanoi, taidat tyttö olla turhan herkkä alalle.

Kun asioita vei työsuojeluvaltuutetulle, hän teki parhaansa, mutta esimiehen esimies vähätteli ja kehotti ” pärjäälemään”. Häirintä ei loppunut.

Kertomisesta seurasi vähättelyä ja ammattitaitoni ”artistiuden” kyseenalaistamista. Koin, että minua alettiin pitää hankalana ihmisenä.

Ei mitään seurauksia, enkä olisi ymmärtänyt sellaisia nuorempana vaatiakaan. Tapakulttuuri oli silloin erilainen, itsekään ei ymmärtänyt, mistä tilanteissa oli kyse. Kun tähän kulttuuriin kasvaa, ja häiritsijä voi vaikuttaa tuleviin työtilaisuuksiin, ei ole freelancerina yksinkertaista nostaa esiin jonkun ylemmän statuksen omaavan tai vakituisen työntekijän epäasiallista toimintaa. Ryhmä leimaa helposti hankalaksi, liioittelijaksi tai jopa valehtelijaksi. Usein on myös sana vastaan.

Vastausten perusteella muille kertominen on edistänyt seksuaalisen häirinnän loppumista etupäässä niin, että häirintää kokenut on saanut neuvoja, joiden avulla on osannut

puolustautua paremmin seuraavassa häirintätilanteessa tai rohkaistunut sanomaan tekijälle, että tämän käytös ei ole hyväksyttävää, joko yksin tai yhdessä muiden saman henkilön taholta häirintää kokeneiden kanssa. Vain parissa vastauksessa mainittiin luottamushenkilön tai esimiehen toiminnan vaikuttaneen merkittävästi seksuaalisen häirinnän loppumiseen.

Sain tukea ja neuvoja toimia paremmin seuraavassa tilanteessa.

Olo helpottui ja osasin kohdata ahdistelijan eri tavalla ja osasin pitää puoliani.

Nuorena, opiskelijana, musiikkileireillä ja juuri työpaikan saaneena, en ymmärtänyt joutuneeni häirinnän kohteeksi. Ahdistuin kyllä ja jännitin niitä tilanteita. Vasta iän karttuessa ymmärsin puhua kollegoille ja ystäville ja opin myös itse puolustautumaan ja reagoimaan välittömästi. Vähitellen häirintä väheni ja loppui kokonaan.

Sama mieshenkilö oli ahdistellut muitakin naispuolisia kollegoita, jotka olivat ystäviäni. Emme kertoneet esimiehelle, mutta puutuimme itse tilanteeseen ja pidimme yhdessä miehelle tiukan puhuttelun. Häirintä loppui, ainakin meidän osaltamme. En osaa sanoa, onko mies häirinnyt tapahtuneen jälkeen muita.

Kollegat puhuivat tyypille ja ahdistelu loppui.

Esimies hoiti vakavimman tilanteen esimerkillisesti ja tekijä sai huomautuksen asiasta.

Prosessi on käynnissä kaupungin henkilöstöpäällikön, toimialajohtajan ja työsuojeluvaltuutetun toimesta.

Syitä siihen, miksi seksuaalisen häirinnän kohteiksi joutuneet eivät olleet kertoneet muille asiasta, olivat yleisyysjärjestyksessä (useampi valinta mahdollinen):

Eri vastaajaryhmien välillä oli jonkin verran eroja, mutta ne olivat verrattain pieniä. Ainoa huomattava ero oli siinä, että naisvastaajista 18 % pelkäsi menettävänsä työtilaisuuksia, jos kertoisi kokemastaan seksuaalisesta häirinnästä, kun taas miesvastaajista yksikään ei valinnut tätä vaihtoehtoa.

Muista syistä mainittiin tavallisimmin, ettei vastaaja ollut kokenut tilannetta erityisen vakavaksi tai häiritseväksi. Useita kertoja mainittiin myös, että tilanteet olivat olleet niin tavallisia, ettei niistä jaksanut välittää sen enempää tai että kyseiseen aikaan häirintää vain siedettiin, siitä ei ollut tapana puhua. Joissain tapauksissa taas muut olivat nähneet tilanteen, joten siitä ei ollut tarvetta kertoa.

Muihin kohdistuva seksuaalinen häirintä työyhteisössä

Kyselyyn vastaajista noin kolmasosa (34 %) oli havainnut muihin kohdistuvaa seksuaalista häirintää työyhteisössään. Itse seksuaalista häirintää kokeneet olivat havainneet muihin kohdistuvaa seksuaalista häirintää selvästi huomattavasti useammin kuin ne, joilla omia kokemuksia ei ollut (57 % / 25 %).

Vastaajaryhmistä naiset olivat havainneet seksuaalista häirintää miehiä jonkin verran useammin (39 % / 28 %), freelancerit toistaiseksi voimassa olevissa työsuhteissa työskenteleviä useammin (37 % / 29 %) ja rytmimusiikin kentällä toimivat taidemusiikin kentällä toimivia useammin (38 % / 31 %). Lisäksi nuoremmat ikäryhmät ovat havainneet seksuaalista häirintää vanhempia useammin: alle 30-vuotiaista 42 % ja yli 60-vuotiaista 25 %, näiden välissä olevissa ikäryhmissä seksuaalista häirintää havainneiden osuus laski tasaisesti ikävuosien lisääntyessä.

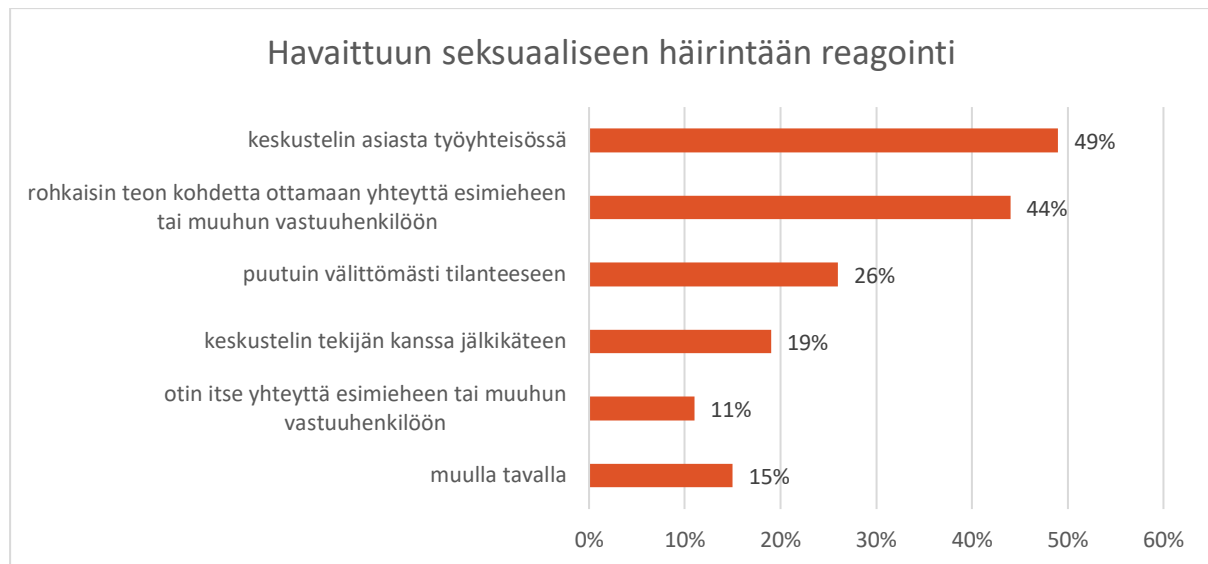
Vastaajilla, jotka eivät olleet varmoja, olivatko havainneet seksuaalista häirintää, oli mahdollisuus kertoa tarkemmin siitä, mitä olivat nähneet. Tähän tuli 17 vastausta, joissa oli useita mainintoja ”härskeistä jutuista” ja tarpeettomasta ulkonäön tai vaatetuksen kommentoinnista sekä sosiaalisessa mediassa nähdystä vastaavista kommenteista. Lisäksi kollegan oli havaittu vaivautuneen saamastaan huomiosta sekä ylipäättään mainittiin flirttailun ja tapaamishetkusten menevän joskus asiattomuuksien puolelle varsinkin humalassa.

Järjestäjät, yleisö ja teknikot ovat joskus kommentoineet kollegoitteni ulkoasuja seksuaalissävyytteeseen tyyliin ja myös niin, että miten pitäisi ja ei pitäisi naisena pukeutua. Tilanteita on ollut useita ja ne ovat tuntuneet silloin aika miedoilta ja normaaleilta ja ne on kuitattu sillä, että ”olipa idiootti”.

Flirtin ja ahdistelun raja on häilyvä. Varsinkin humalassa. Näitä rajatapauksia on sivustaseurattu.

Seksuaalista häirintää havainneista 57 % ilmoitti reagoineensa asiaan jollain tavalla. Asiaan puuttumisen osalta eri vastaajaryhmien välillä oli huomattavissa ero vain taide- ja rytmimusiikin kentällä toimivien välillä: etupäässä rytmimusiikin kentällä toimivista 68 % ilmoitti reagoineensa asiaan jollain tavalla, taidemusiikin kentällä toimivista 51 %.

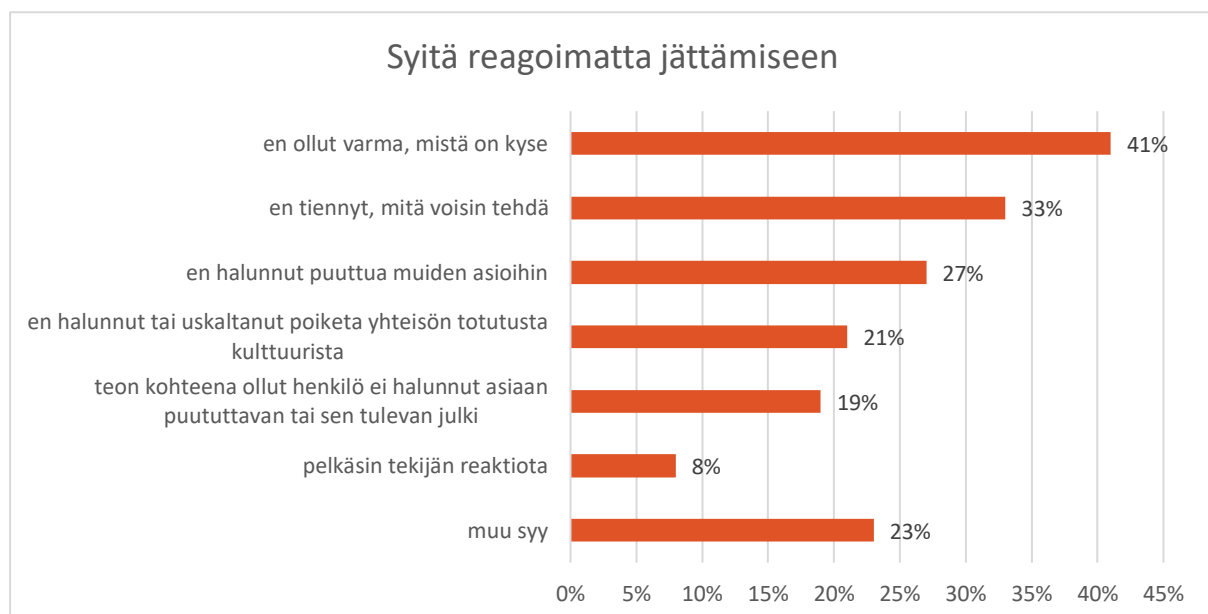
Tavallisimpia tapoja reagoida asiaan olivat yleisyysjärjestyksessä (useampi valinta mahdollinen):

Vaihtoehdon ”muulla tavalla” valinneista suurin osa tarkensi vastauksessaan muita valitsemiaan vaihtoehtoja. Jotkut tarkensivat myös, etteivät kaikissa tapauksissa olleet puuttuneet havaitsemaansa seksuaaliseen häirintään, vaikka joissain tapauksissa olivat.

Useampi vastaaja mainitsi muuna tapana keskustelleensa häirinnän kohteen kanssa asiasta ja tarjonneensa tukea tälle, jotkut puolestaan mainitsivat varmistaneensa, että tapahtunut oli mennyt esimiehen tai luottamushenkilön tietoon.

Havaitsemaansa seksuaaliseen häirintään reagoimatta jättäneet valitsivat vaihtoehdoista syyksi yleisyysjärjestyksessä (useampi valinta mahdollinen):

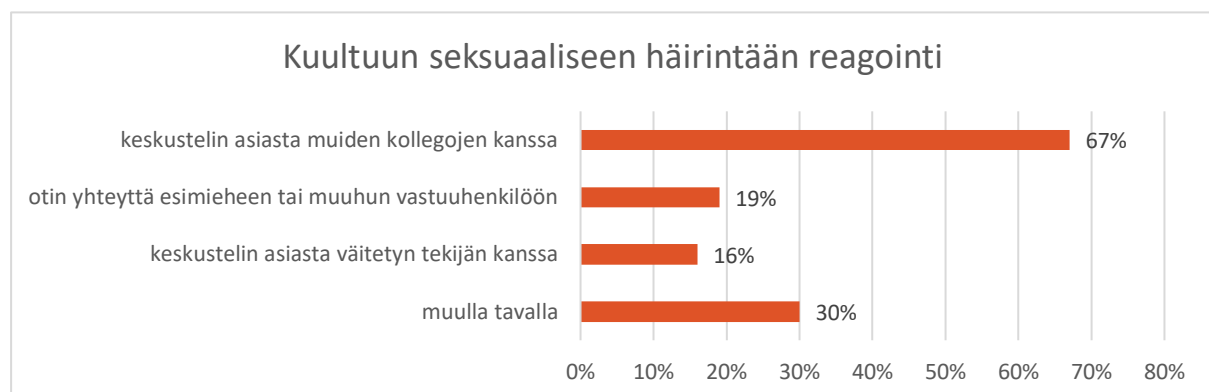
Vastauksissa ei pääsääntöisesti ollut suuria eroja eri vastaajaryhmien välillä. Kuitenkin vaihtoehdon ”teon kohteena ollut henkilö ei halunnut asiaan puututtavan tai sen tulevan julki” olivat valinneet selvästi useammin pysyvissä työsuhteissa työskentelevät kuin freelancerit (34 % / 9 %) ja etupäässä taidemusiikin kentällä toimivat useammin kuin rytmimusiikin kentällä toimivat (26 % / 4 %). Tämä todennäköisesti liittyy taide- ja

rytmimusiikin työyhteisöjen ja työympäristöjen eroavaisuuksiin ja erityisesti siihen, että seksuaalisen häirinnän tekijät ovat taidemusiikin kentällä huomattavasti useammin oman työyhteisön jäseniä kuin rytmimusiikin kentällä.

Muina syinä mainittiin, että seksuaalisen häirinnän koettiin kuuluvan alaan (esim. fanien käytökseen), tiettyyn työyhteisöön tai aikaan, jolloin häirintä oli tapahtunut. Lisäksi mainittiin, että joku muu oli puuttunut tilanteeseen tai että kohteen nähtiin pärjäävän itse. Jotkut taas eivät kokeneet voivansa puuttua asiaan esimerkiksi kesken harjoitusten tai keikan.

Noin kolmasosa vastaajista oli itse havainnut seksuaalista häirintää työyhteisössään, mutta noin puolet (49 %) olivat kuulleet häirintätapauksista niitä kokeneita kollegoiltaan. Naisvastaajilla luku oli vieläkin korkeampi (61 %) ja miesvastaajilla taas matalampi (37 %). Osuus seksuaalisesta häirinnästä kuulleista myös laski jonkin verran iän myötä: alle 40-vuotiaista 60 % oli kuullut häirintätapauksista muilta, mutta yli 60-vuotiaista vain 39 %. Lisäksi freelancereinä toimivat (56 %) olivat kuulleet häirinnästä jonkin verran toistaiseksi voimassa olevissa työsuhteissa työskenteleviä useammin (42 %).

Seksuaalisesta häirinnästä kuulleista 28 % oli puuttunut asiaan jotenkin. Vastauksissa ei ollut juurikaan eroja vastaajaryhmittäin. Tavoista puuttua valittiin yleisyysjärjestyksessä (useampi valinta mahdollinen):

Ainoa merkittävä ero vastaajaryhmien välillä oli, että toistaiseksi voimassa olevassa työsuhteessa toimivat vastaajat olivat huomattavasti useammin ottaneet yhteyttä esimieheen tai muuhun vastuuhenkilöön kuin freelancerit (38 % / 7 %), mikä selittyy juuri työsuhteen laadulla ja työympäristöjen eroilla.

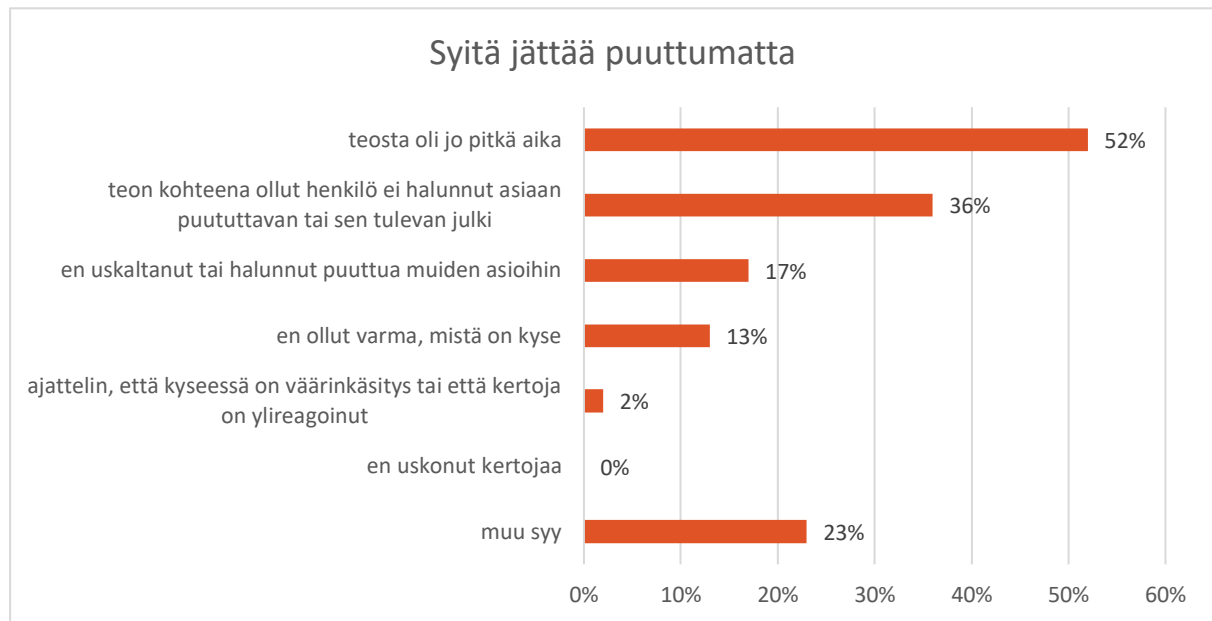
Miesvastaajat olivat keskustelleet asiasta väitetyn tekijän kanssa jonkin verran naisia useammin (29 % / 9 %), kun taas naiset olivat miehiä useammin valinneet muun tavan toimia kuin mitä vastausvaihtoehtoina oli tarjottu (42 % / 8 %). Näistä muista tavoista mainittiin useimmin häirinnän kohteeksi joutuneen tukeminen, osassa vastauksia myös tämän kannustaminen ilmoittamaan asiasta esimiehelle tai luottamusmiehelle.

Kannustin uhria kertomaan esimiehelle, joka kertoikin sitten.

Keskustelin kokijan kanssa. Tiesin esimiehen jo tietävän asiasta. Kokija ei pitänyt asiaa niin suurena kuin minä, joten sovimme, että mikäli vastaavaa tapahtuu uudestaan, keskustelemme yhdessä esimiehen ja tekijän kanssa.

Kehotin asianosaista puhumaan asiasta ja tarjosin vaihtoehtoa, että voisin keskustella tekijän kanssa hänen puolestaan.

Mahdollisista syistä jättää puuttumatta muilta kuultuihin häirintätapauksiin valittiin yleisyysjärjestyksessä (useampi valinta mahdollinen):

Muina syinä mainittiin useimmin, että kertoja itse oli jo puuttunut asiaan ja ettei syystä tai toisesta ollut mahdollista puuttua (esim. koska tekijä oli vastaajalle tuntematon tai jo lähtenyt pois työyhteisöstä tai tapahtuneesta oli jo pitkä aika). Lisäksi joissakin vastauksissa mainittiin, ettei tapausta koettu erityisen vakavaksi. Jotkut taas eivät tieneet miten olisivat voineet puuttua kuulemaansa tapaukseen.

En ole työskennellyt kyseisessä yhteisössä enkä tunne asianosaisia tarpeeksi hyvin ottaakseni asiaa puheeksi.

Teko oli tapahtunut festivaalilla, jonka tuntematon yleisön jäsen oli ahdistelija. En katsonut voivani vaikuttaa asiaan.

Teosta oli pitkä aika ja tekijä ulkomaalainen.

Kertoja oli itse puuttunut asiaan napakasti.

Toisen käden tietoa, luotettavaa, mutta koski henkilöitä, jotka työskentelevät samalla alalla, mutta eri yhteisössä. Tiesin kohteen, mutta en häiritsijän henkilöyyttä.

Tekijä on korkea-arvoisessa asemassa, ja olisi aiheuttanut haittaa uralleni, jos olisin hänet paljastanut.

Kertomukset seksuaalisesta häirinnästä

Kyselyn lopussa annettiin vastaajille mahdollisuus kertoa tarkemmin jostain koetusta tai havaitusta häirintätapauksesta. Tähän kohtaan vastasi vajaa neljäsosa vastaajista (114 vastausta eli 23 % vastaajista) ja osa vastauksista sisälsi muutakin kuin pyydettyjä esimerkkejä seksuaalisesta häirinnästä. Jotkut olivat kirjoittaneet, etteivät halua tai uskalla kertoa, vaikka ovat seksuaalista häirintää kokeneet, toiset taas totesivat, että kerrottavaa tai lisättävää aiempiin vastauksiin ei ole. Jotkut puolestaan mainitsivat tässä yhteydessä joutuneensa seksuaalisen häirinnän kohteeksi kyllä muualla, mutta eivät muusikkopiireissä.

Tyypillisinä tapauksina näyttäytyivät näiden vapaamuotoisten vastausten perusteella orkesterien valtasuhteisiin kytkeytyvä seksuaalinen häirintä. Erityisesti kapellimestarien mainittiin useassa kertomuksessa harjoittaneen monenlaista seksuaalista häirintää orkesterin soittajia kohtaan, ulottuen muusikoiden ulkonäön kommentoinnista ja epämääräisestä vihjailusta aina kosketteluun ja seksiin painostamiseen. Myös raiskaustapauksista oli kuultu.

Kapellimestari ehdotteli harjoitusten päätteeksi kaikkien kuullen yhteistä ajanviettoa. Kommentoi myös ulkonäköäni julkisesti.

Orkesterimme ylikapellimestari kertoi toistuvasti härskejä vitsejä orkesterin edessä, houkutteli naismuusikoita kiertueilla huoneeseensa ja soitteli erällekin kohteellensa toistuvasti painostaen suhteeseen kanssaan.

Taannoin eräs kapellimestari kouraisi työtoveria niin, että se luokiteltaisiin nykyään törkeäksi seksuaaliseksi ahdisteluksi, ellei peräti väkivallaksi. En ole sittemmin vastaavaa kuullut.

Ylikapellimestari oli pyydellyt naissoittajaa hotellihuoneeseensa. Kun nainen kieltäytyi, kapellimestari alkoi suhtautua tähän vähätellen. Orkesterissa puhuttiin tästä aivan yleisesti.

Esim. laulajilla oopperaroolin saamisen edellytykset seksuaaliset palvelut, näistä on kuultu.

Naispuolinen puhaltaja, vielä vakituista kiinnitystä vailla oleva kertoi tapauksesta, jossa kieltäytyminen erään huippukapellimestarin ehdotuksista johti uhkailuihin keikkojen ja sijaisuuksien loppumisesta Suomen orkestereissa. Tästä kerroin yhdelle orkesterini hallintohenkilöstä, mutta hän ilmaisi käsityksensä asian olevan ainoastaan epäuskottavaa panettelua.

Kokeneempien ja yhteisössä arvostettujen kollegojen kerrottiin vastaavaan tapaan toimineen asiattomasti suhteessa nuorempiin naiskollegoihin. Joskus näihin tapauksiin oli liittynyt uhkauksia siitä, ettei häirinnän kohteella ole mahdollisuuksia edetä urallaan ehdotuksiin suostumatta, tai lupauksia lahjoista ja työmahdollisuuksista seksiä vastaan. Samantapaisia kertomuksia oli myös rytmimusiikin puolelta, mutta hyvin vähän verrattuna orkesterimaailmaan liittyviin.

Vakituisen orkesteripaikan omaava muusikko uhkaa kauniita avustajia kaikkien keikkojen menetyksellä, jos eivät suostu harrastamaan seksiä hänen kanssaan. Samalla haukkuu heidät surkeiksi muusikoiksi. Työnantaja saattoi vain hieman nuhdella tekijää.

Minulle tarjottiin ihan kaikkea rahasta, matkoista, koelauluihin, koruihin, shampanjaan, taloihin – kunhan vain olisin antanut seksiä korvikkeeksi.

Oopperaesitykseen oli ohjattu suudelma, joka yleensä aina tehdään markkeeraten meikkejä ja infektioita vältellen, mutta tenori työnsi kiihkeästi kielen suuhuni ja sotki hetkeksi keskittymisen esitykseen. Ja tämä tapahtui muissakin saman oopperan näytöksissä.

Soitin useita vuosia orkesterissa, jossa miespuolinen kollega – arvostettu, ammattitaitoinen ja voimakastahtoinen ihminen – häiritsi joitakuita naispuolisia muusikoita tuijottamalla, laukomalla seksistisiä ja sopimattomia kommentteja, ehdottelemalla, kommentoimalla ulkonäköä ja kuulemani mukaan myös uhkailemalla.

Orkesterillamme oli meneillään oopperaprojekti, jonka yksi solisti, minua huomattavasti vanhempi mies, arvostettu ja tunnettu laulaja käyttäytyi aluksi varsin tuttavallisesti ja kohteliaasti useimpia nuorempia naisia kohtaan. En ensin kiinnittänyt käytökseen erityistä huomiota, ajattelin vain, että onpas kohtelias herrasmies, harvoin sitä solistit näin paljon huomiota antavat tuttisointajille. Vastasin kohteliaasti, kun hän kyseli asioita, kunnes kysymykset ajan mittaan muuttuivat yhä henkilökohtaisemmiksi. Välttelin suoria vastauksia ja lopulta aloin vältellä jopa hänen seuraansa. Silti, viimeisen esityksen jälkeisessä karonkassa, kun oli ottamassa buffetista

ruokaa, joku kähmi ja hiveli minua takaapäin (kosketteli takamusta ja selkää). Ensin luulin, että se olisi ollut joku naiskollegoistani, mutta kun käännysin, se olikin tämä solisti. Järkytyin ja vain naureskelin ja häivyin nopeasti paikalta. Tämä kähmintä siis siitä huolimatta, että olin vältellyt miehen seuraa enkä ollut antanut mitään merkkejä siitä, että lähempi tuttavuus olisi sallittua.

Keikkojen sopimisesta vastaava ehdottaa intiimiä kanssakäymistä. Kun ei sitä saa, henkilön käytös muuttuu tylyksi ja keikkapyynnot vähenevät dramaattisesti, ja sitten loppuvat.

Eräs keikkajärjestäjä on järjestänyt erilliset naisten ja miesten pukuhuoneet. Keikkajärjestäjän alainen on ottanut tavaksi ilmestyä pukuhuoneeseen ”juttelemaan” vaihtaessani vaatteita. Olen pyytänyt häntä poistumaan, tai odottanut että hän poistuisi ennen kuin vaihdan vaatteet.

Emma-gaalan jatkoilla arvostettu, suuren suomalaisen levy-yhtiön johtaja, tuli luokseni ja läpsi, arvosteli sanoin ja puristeli takapuolesta.

Vanhempi tuottajamies muka kiinnostunut nuoren naisartistin biiseistä. Alkaa painostus romanttiseen suhteeseen.

Useissa vastauksissa viitattiin myös opiskeluaikoina (muutamassa vastauksessa nimettiin opiskelupaikaksi Sibelius-Akatemia) ja myöhemminkin esimerkiksi mestarikursseilla koettuihin tapauksiin, joissa opettaja oli käyttäytynyt asiattomasti joko opetustilanteessa tai sen ulkopuolella, esimerkiksi kosketellen oppilasta tavalla, joka ei ollut opetustilanteessa tarpeellinen tai sopiva.

Musiikkialalla yleinen henkilökohtaisen opetuksen tilanne – siis opettaja ja opiskelija kahden kesken – on varsin otollinen opettajan valta-aseman väärinkäyttöön. Opettajan ja opiskelijan välille syntyvä seksuaalinen suhde ei ole harvinainen. Tiedän myös tilanteita, joissa opettajalla on ollut suhde useampaan oppilaaseensa, ja hän on näissä tilanteissa ikään kuin kilpailuttanut opiskelijoita suosiostaan. Tällä on ollut suora vaikutus esim. opiskelijoiden ammatilliseen itsetuntoon, kun raja musiikillisen ja ”muunlaisen” kompetenssin kommentoinnissa on hämärtynyt. Olen kuullut tällaisesta tilanteesta kollegaltani vasta näiden tapahtumien jälkeen eikä minulla ole ollut mahdollisuutta viedä asiaa omalta osaltani eteenpäin, koska hän on sen kieltänyt. Minulle on myös tullut opiskelija toiselta opettajalta omasta tahdostaan, koska seurustelusuhde edellisen opettajan kanssa kävi hänelle liian raskaaksi.

Yleisin epäasiallisen kohtelun asiakokonaisuus on epäasialliset opettaja–oppilas-suhteet, ja nämä seksuaalisesti virittyneet ja epäterveet suhteet värittävät musiikkialaa kaikilla tasoilla alkaen opiskeluvaiheesta ja jatkuen toimintaan musiikin kentällä. Ymmärtääkseni naispuoliset muusikot ovat alttiita vähättelylle, poissulkemiselle ja epäasialliselle kohtelulle. Vaikeimpia aloja ovat kapellimestarin tehtävät ja taidekentällä vaikutusvaltaiset, korkeat virat, kuten professuurit.

Opiskeluaikanani olin ulkomaalaisen opettajan opissa monella kurssilla ja lopulta jouduin luopumaan hänen opetuksestaan, koska pelkäsin mennä tunnille ilman ”esiliinaa”. Viimeisellä kurssilla, johon hänen oppilaanaan osallistuin, hän ”vaati” joka tunnilla, että minun pitäisi harjoitella alasti hänen asunnossaan, jossa oli peili. Paljon muutakin kiusallista tapahtui tunneilla, jos en saanut ketään kuuntelemaan. Olin tuolloin kiltti 18-vuotias, jolle oli hyvin vaikeaa sanoa tiukka ei arvostamalleen opettajalle.

Musiikkialaa opiskellessani yksi opettajistani lähetti minulle vapaa-ajallaan törkeitä kommentteja Facebookissa. Ilmoitin asiasta koulun rehtorille ja selvisi etten ollut todellakaan ainoa ja että sama opettaja oli jopa käynyt käsiksi yhteen oppilaaseen. Petyin siihen, että opettaja pääsi varoituksella, käsittääkseni hänet passitettiin viran menettämisen uhalla psykologille. Toivon todella, että se on auttanut, sillä hän opettaa tälläkin hetkellä nuoria 16–30-vuotiaita musiikinopiskelijoita maineikkaassa oppilaitoksessa.

Useampia kertomuksia oli myös keikkatilanteissa, joissa yleisön jäsen on ehdotellut seksiä, lähennellyt tai kosketellut, jopa kesken keikan. Joissain tapauksissa tällainen häirintä on ulottunut myös keikkatilanteen ulkopuolelle, niin että yleisön edustaja on esimerkiksi soitellut ja lähetellyt viestejä tai seurannut esiintyjää tämän majapaikkaan keikan jälkeen. Tällaista häirintää ovat vastausten perusteella kokeneet yhtä lailla miehet kuin naiset.

Olin uppoutunut soittamaan kitarasooloa lähellä esiintymislavan reunaa. Yksi yleisön jäsen (mies) tarrasi sukupuolielimiini kiinni, eikä päästänyt irti.

Keikalla perustilanne voi olla sellainen, että kesken kappaleen yleisöedustaja tarraa kiinni takamukseen, kun olen vaikkapa kääntyneenä seuraamaan kollegan sooloa.

Naisiasiakkaitten taholta on ollut suuteluyrityksiä, koskettelua ja liian ahdistavia halaustilanteita. Eräs vanhempi ruotsalainen herra ehdotteli erittäin sinnikkäästi seksuaalista kanssakäymistä laivalla. Laivan homoseksuaalinen risteilyhenkilö (mies) ehdotti siirtymistä hyttiinsä juhlimaan intiimisti kahden kesken.

Ei ole tavatonta, että bändin frontmanina saan osakseni suurimman osan naispuolisen yleisön huomiosta. Koskettelu ja puristelu intiimeille alueille on erittäin yleistä ja suoteluyrityksiäkin tapahtuu yllättävän paljon. Ainoa keino varautua näihin on kartoittaa ongelmayksilöt keikan alussa sekä ennakoida lavalla liikkuminen. Ei siihen aivan lavan reunalle tarvitse aivan joka kerta mennä.

Känniset naiset tulee keikoilla lääppimään ja ehdottelemaan, lähettelee viestejä tai soittelee.

Humalaiset yleisön edustajat ajattelevat monesti, että esiintyjät ovat ns. vapaata riistaa kaikenlaiseen lähentelyyn ja ehdotteluun liittyen. Yleensä se ei sen kummemmin haittaa, mutta joskus esim. erityisen väsyneenä se on rasittavaa. Mitään sen kummempaa henkistä kuormitusta siitä ei sinänsä tule, eikä se aiheuta jälkeensä mitään ihmeellistä, joka vaatisi mitään erityistä läpi käyntiä.

Tapaukseni voi olla harvinaisemmasta päästä, mutta olin kerran dj:nä keikalla ravintolassa ja eräs vanhempi nainen tuli juttelemaan, meteli oli kova, joten hän nojautui lähemmäksi ja luulin hänen haluavan esittää kappaletoiheen, mutta hän puraisikin minua kasvoista (onneksi ei irronnut palaa kuitenkaan) ja sanoi: ”olet niin söpö että voisin syödä sinut”. Säikähdin todella pahasti tapauksesta ja kerroin siitä heti ravintolan henkilökunnalle ja he ohjasivat naisen ulos.

Minulle on muun muassa tarjottu suoraan seksiä yleisön edustajan kotona, vaikka kyseessä oli lastenmusiikki konsertti ja tilanne oli yleisötapaaminen/nimikirjoitusjono konsertin jälkeen. Henkilö oli n. 40-vuotias nainen n. 5- ja 8-vuotiaiden lastensa ja miehensä seurassa. Koin tilanteen erityisen kuvottavaksi, koska tilanteessa oli lapset mukana.

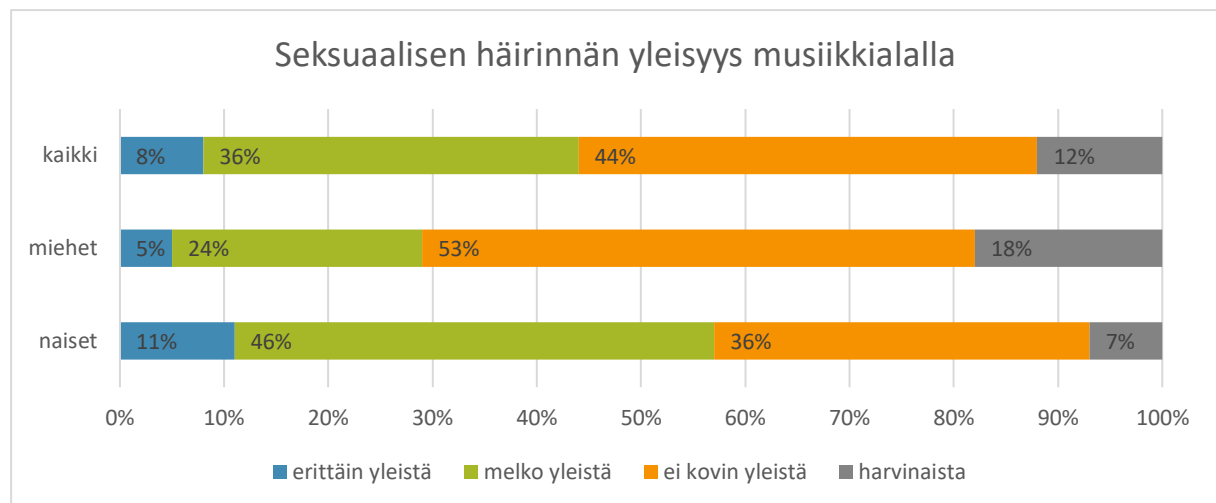
Vastausten joukossa oli myös kertomuksia tapauksista, joissa kyse ei ole seksuaalisesta häirinnästä, mutta kylläkin sukupuoleen kohdistuvasta syrjinnästä ja asiattomasta käytöksestä, joka vaikuttaa työyhteisön ilmapiiriin heikentävästi. Joukossa oli esimerkiksi pari kertomusta tapauksista, jossa orkesterin kapellimestarilla oli ollut useita peräkkäisiä ”romansseja” tai seksisuhteita nuorempien naismuusikoiden kanssa. Vaikka tapahtunut ei ehkä täyttänyt seksuaalisen hyväksikäytön tunnusmerkkejä, vastaajat kokivat, että asiaan olisi pitänyt puuttua työyhteisössä.

Tämän tyyppisiä juttuja on tapahtunut myös joidenkin kollegoiden kohdalla, myös niin, että ovat itse irtisanoutuneet vakituisesta työstä, koska eivät ole enää kestäneet painostusta olla puuttumatta epäkohtiin. Valitettavasti nämä minun tietoon tulleet tilanteet ovat aina kohdistuneet nuoriin naispuolisiin työntekijöihin ja painostajat ovat olleet varttuneempia miespuolisia työntekijöitä, eivät siis virallisessa esimiesasemassa.

Seksuaalinen häirintä ja tasa-arvo musiikkialalla

Kyselyssä kysyttiin myös vastaajien näkemystä seksuaalisen häirinnän yleisyydestä musiikkialalla sekä kokemuksia sekä havaintoja mahdollisesta muunlaisesta sukupuoleen tai seksuaaliseen suuntautumiseen kohdistuvasta syrjinnästä.

Yli puolet vastaajista (56 %) arvioi, että seksuaalinen häirintä ei ole musiikkialalla kovin yleistä tai että se on harvinaista.

Naiset arvioivat seksuaalisen häirinnän selvästi miehiä yleisemmäksi. Samoin nuoremmat vastaajat arvioivat häirinnän yleisemmäksi kuin iäkkäämmät. Jonkin verran eroa oli myös toistaiseksi voimassa olevissa työsuhteissa toimivien ja freelancerien vastauksissa: freelancerit pitivät seksuaalista häirintää yleisempänä kuin pysyvämmissä työsuhteissa toimivat.

Vastausvaihtoehtojen tulkinnanvaraisuudesta johtuen tästä kysymyksestä ei voi tehdä kovin pitkälle meneviä johtopäätöksiä. Vastaukset ovat kuitenkin samansuuntaisia kuin kokemuksiin ja havaintoihin liittyvissä kysymyksissä: naiset, nuoret ja heikommassa työmarkkina-asemassa olevat (freelancerit) kokevat seksuaalisesta häirintää enemmän, kiinnittävät siihen useammin huomiota ja myös arvioivat sen yleisemmäksi kuin muut.

Seksuaalisen häirinnän määritelmän ulkopuolelle jäävää syrjintää tai muunlaista eriarvoista kohtelua sukupuolen tai seksuaalisen suuntautumisen takia oli kokenut tai havainnut vastaajista 30 %. Odotetusti naisvastaajat olivat kokeneet tai havainneet syrjintää miehiä selvästi useammin: naisista 48 %, miehistä 10 %. Vastaavasti ikäryhmistä nuorimmat ilmoittivat useimmin kokeneensa tai havainneensa tällaista syrjintää, alle 40-vuotiaiden ikäryhmissä lähes puolet vastaajista. Yli 40-vuotiaiden ikäryhmissä syrjintäkokemuksia ja havaintoja oli vähenevästi suhteessa ikään: yli 60-vuotiaista vain 12 % ilmoitti havainneensa syrjintää.

Tähän kysymykseen liittyen oli mahdollisuus tarkentaa omin sanoin, millaisesta syrjinnästä tai eriarvoisesta kohtelusta oli heidän kokemissaan tai havaitsemisissaan tapauksissa ollut kyse. Vastauksissa toistui ajatus siitä, että naisia pidetään musiikkialalla miehiä huonompia ja heidän osaamistaan tai ammattitaitoaan siitä johtuen kyseenalaistetaan ja/tai heidän työpanostaan vähätellään. Siten moni naisvastaajista koki, että heidän on vaikeampi edetä

urallaan ja heiltä vaaditaan enemmän kuin miehiltä, esimerkiksi heidän täytyi aina olla hyvin valmistautuneita, kun taas miespuolisille kollegoille sallittiin heikompikin suoritus ilman että siitä olisi seurauksia heille.

Koen että minua kohdellaan eriarvoisesti koska olen nainen. Koen että minun täytyy esim. todistella uskottavuuttani muusikkona enemmän kuin miesmuusikoitten.

Yleinen ilmapiiri suhtautumisessa naisiin muusikkoina tuntuu erilaiselta kuin miehiin. Omia valintoja täytyy enemmän perustella. Myös ulkonäkö- ja nuoruuspaineet tuntuvat naisilla voimakkaammilta. Esim. mediassa on enemmän +40 muusikkomiehiä kuin saman ikäisiä naisia. Naisen ”boksi” alalla tuntuu siis olevan kaiken kaikkiaan suppeampi.

Naispuolinen muusikko on aina altavastaaja. Vielä nykypäivänäkin törmää asenteeseen, että miessoittaja on kunnon muusikko, nainen söpö yrittäessään.

Osaamistani on vähätelty/epäilty sukupuoleni perusteella. Ulkonäön kommentointi on niin yleistä, ettei siihen oikeastaan enää edes kiinnitä huomiota.

Minulle on mm. suoraan koesoiton yhteydessä ilmoitettu, että ”tänne ei haluta lisää naisia töihin”, ei tietenkään virallisesti vaan aivan ”yksityishenkilönä”. Toisaalta on myös kerrottu, että pyydettiin keikalle vain siksi, että haluttiin ”kaunistaa sektiota”. Ei sekään kivalta tuntunut, vaikka periaatteessa mukavampi olla keikalla kuin kotona.

Vastauksissa oli muitakin esimerkkejä erityisesti nuoriin naisiin kohdistuvasta aliarvostuksesta, vähättelystä ja epäasiallisesta käytöksestä. Mainintoja oli myös esimiehen esittämistä epäilyistä nuoren naisen aikeista hankkia lapsia, mitä voi pitää lainvastaisena. Sekä nais- että miesvastaajat olivat huomanneet laajempaakin naisten väheksymistä kollegoidensa puheissa, esimerkiksi tytöttely mainittiin monissa vastauksissa. Useammassa vastauksessa naismuusikon väheksyntä kytkettiin myös tiettyyn soittimeen (esim. lyömäsoittimet, vaskipuhaltimet), jota pidettiin naismuusikolle epätavallisena.

Sukupuoleen (nainen) liittyvää nimittelyä, huorittelua, yksityiselämäni ja oletetun liiallisen seksuaalisen aktiviteettini – seksuaalisen löyhätapaisuuden kommentointia. Vastaavasti kysymyksiä ja huomautuksia aiheesta ”eikö sinulla ole ketään miestä tai kai sinulla on kuitenkin miehiä.” Ulkoisen olemuksen, vartalon ja pukeutumisen kommentointia, jopa yksityiskohtaisia analyyskejä. Ammatilliset vaatimukset ovat 10 kertaa kovemmat kuin miehillä. Naisen on parasta tulla aina paikalle hyvin valmistautuneena siinä missä mies voi vaikka prima vistata.

Naisia saatetaan ”ylistämällä alistaa”, eli ihmetellä osaamisen tasoa, joka on ”ihan kundien tasolla”. Tämä ”ihailu” ei kuitenkaan välttämättä johda työtarjouksiin, vaan kundit saavat useimmiten keikat. Tuntuu, että naisen buukkaaminen vaatii erityisen syyn, esim. tiettyyn esitykseen tms. halutaan naispuolinen muusikko jostain ulkomusiikillisesta syystä.

Minulle on kaksi eri työnantajaa todennut suoraan naimisiin mentyäni, että ”nyt sinä varmaan sitten alat tehdä lapsia”, toinen muistaakseni muodossa ”älä perkele ala tehdä lapsia”. Minusta tämä oli häiritsevää, joskaan ei seksuaalista ahdistelua, vaikka kieltämättä koski yksityisasiaa, joka väkisinkin liittyy henkilön seksuaalisuuteen. Nämä huomiot tulivat tilanteessa, jolloin he työnantajinani pohtivat, palkatako minut seuraavaksikin kaudeksi opetustyöhön, jota olin moitteettomasti siihen asti hoitanut lukuvuoden mittaisilla sopimuksilla.

Minulla on ollut kollegoita, joiden mielestä nainen ei ole niin hyvä oman instrumenttini soittajana kuin mitä mies on.

Nainen ei voi kuulemma soittaa mun instrumenttia ja perään on sanottu vitsivitsi...

Monet vastaajista kokivat musiikkialan hyvin miesvaltaiseksi, eikä esimerkiksi ohjelmatoimistojen, levy-yhtiöiden ja radiokanavien johtohahmojen joukkoon koettu olevan naisilla asiaa. Vastaavasti todettiin, ettei tapahtumien järjestelyissä ole huomioitu tasa-arvoa, vaan esimerkiksi festivaaleilla saattoi olla vain miesesiintyjä. Jotkut vastaajat näkivät kuitenkin naisten aseman parantuneen viime aikoina ja olivat kokeneet väheksyntää lähinnä aiemmin, esimerkiksi opiskeluaikoinaan. Toisaalta jotkut vastaajista mainitsivat, että vaikka he yleisesti ottaen näkivät musiikkialalla paljon naisten väheksyntää, he itse olivat päässeet työyhteisöön, joissa eivät huomanneet epätasa-arvoista kohtelua tai väheksyntää. Joissain vastauksissa mainittiin erot musiikkigenren välillä: epätasa-arvoisempina kenttinä saivat mainintoja klassisen musiikin orkesterit ja ”kaupallinen musiikki”, kun taas esimerkiksi jazz mainittiin tasa-arvoisempana.

Musiikkialan portinvartijat, levy-yhtiön edustajat ja tuottajat ovat useimmiten miehiä. He väärinkäyttävät usein asemaansa. Aikuisen naisen työttömyys, verkostoista poissulkeminen, naispuolisen muusikon oletettu muotti... Joudut naisena helpommin arvostelun kohteeksi median, yleisön ja alan puolesta. Tässä etenkin media ei kanna omaa vastuutaan. Joudut tekemään paljon enemmän töitä kuin miespuoliset kollegasi, ja jos mokaat edes kerran saattaa urasi olla ohi.

Olen nainen. En kuulu varsinkaan ohjelmatoimistojen tai levy-yhtiöiden tai radiokanavien herrojen hyväveli-verkostoon. Naisilla ei sinne ole asiaa. Olen sukupuoleni vuoksi hyvin usein se ”tyttö”. Minuun suhtaudutaan usein epäasiallisemmin kuin samassa asemassa olevaan mieheen.

Monet epävarmat miehet purkavat omaa turhautumistaan menestyviin, vahvoihin naisiin. He saavat nautintoa siitä, kun koet olosi ahdistetuksi. Useat tällaiset miehet hakeutuvat johtotason töihin tai vähintään esimiesasemaan. Poikienklubi on edelleen hyvin vahva alalla. Useat näistä pojista ja miehistä tuntevat toisensa ja tukevat toisiaan, jos tuot esille seksuaalista häirintää tai häirintää koskevia tilanteita, he yhdessä hiljentävät keskustelun, tavalla tai toisella.

”Omassa yhteisössäni” (jazz) en kokenut eriarvoisuutta. Mutta heti kun mentiin rajan yli kaupallisemman musiikin alueille ja työympäristöihin, asiat eivät olleet enää asioita. Etenkin nuoriin naisiin, ja erityisesti laulajiin, kohdistui ulkonäköpaineita ja oletuksia...

Koen, että musiikkiala on hyvin miesvaltainen ala. Olen siitä onnellisessa asemassa, että olen löytänyt soittokavereita, joille nainen soittajana ei ole haastava asia. Koen kuitenkin, että esimerkiksi miesmuusikko voi periaatteessa liittyä mihin bändiin tahansa, mutta kaikki miesmuusikot eivät osaa olla naismuusikon kanssa samassa bändissä. Koen myös, että esimerkiksi väliaikakeskustelut edustavat vahvasti miesten maailmaa ja heidän tapaansa puhua small talkia, ja joko on mentävä siihen mukaan tai päättää olla ulkopuolinen. Koska toista tapaa olla ja jutella ei mahdu siihen kuvioon. Lisäksi koen, että festivaaleilla ei mietitä tasa-arvoa. Joskus saattaa olla tapahtumia, jossa ei ole yhtään naisartistia esiintymässä. Ei kuulemma ”löydetä” tarpeeksi hyviä naisartisteja. Aika mielenkiintoista. Kuka päättää mikä on tarpeeksi hyvää musiikkia, jos naisten esittämä musiikki ei ole tarpeeksi hyvää?

Joissain vastauksissa nähtiin puolestaan miesten asema vaikeaksi, jos työyhteisö oli naisvaltainen. Myös homoseksuaalisiin miehiin kohdistuvat syrjivät asenteet mainittiin muutamassa vastauksessa.

Miehenä ei ole aina kovin helppoa näin naisvaltaisella alalla. Usein tuntuu siltä, että on lähtökohtaisesti läsnäolollaan jo jotenkin vääränlainen.

Naisvaltaisella alalla huomaa naisten puhuvan keskenään paljon miesten ulkonäöstä minusta häiritsevään sävyyn.

Seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisy

Kyselylomakkeessa kysyttiin lisäksi, miten seksuaalista häirintää, ahdistelua ja väkivaltaa voitaisiin ennaltaehkäistä ja/tai miten siihen voitaisiin parhaiten puuttua musiikkialalla. Vaikka kysymys oli vapaaehtoinen, noin puolet kyselyn vastaajista olivat siihen vastanneet (256 vastausta, 51 % kaikista vastaajista). Jotkut vastaajista tosin vain totesivat lyhyesti, että eivät osaa sanoa, miten tilannetta voisi parantaa.

Avoin keskustelu sekä julkisuudessa että työyhteisöjen sisällä koettiin keskeisimmäksi tavaksi parantaa tilannetta ja mainittiin tavalla tai toisella suurimmassa osassa vastauksia. #metoo-kampanjan koettiin jo vaikuttaneen positiivisesti ilmapiiriin ja moni uskoi tilanteen muuttuvan muutenkin ajan mittaan, sillä ongelman nähtiin liittyvän osittain ”vanhanaikaisiin” valtahierarkioihin ja toimintamalleihin, myös jonkinlaiseen nerokulttiin, jossa arvostetulle säveltäjälle, muusikolle tai kapellimestarille sallitaan lähes mitä tahansa. Ylipäätään asiasta tiedottaminen ja häirinnän näkyväksi tekeminen esimerkiksi tutkimusten pohjalta koettiin tärkeänä. Joissain vastauksissa toivottiin myös tiedottamista siitä, mikä on seksuaalista häirintää, niin että kaikki varmasti ymmärtäisivät, millainen käytös ei ole sopivaa ja minkälainen toiminta täyttää rikoksen tunnusmerkit.

Avoin keskustelu ja tietoisuus asian vakavuudesta. Johtajien tulisi ottaa vakavasti, jos työntekijä ilmoittaa seksuaalista tms. häirintää tapahtuneen.

Kissa pöydälle. Tehtävä pelisäännöt selväksi, ettei se ole missään tapauksessa hyväksyttävää.

Tarvitaan yleinen asenneilmapiirin muutos. Onneksi sellainen tuntuu olevan nyt käsillä.

Naispuolisten muusikkojen verkostoituminen ja yhteistyö. Asian julki tuominen.

Mielestäni julkisuudessa käytävä keskustelu, aivan oikein, korostaa yleisiä ja inhimillisiä, humaaneja käytöstapoja toisia ihmisiä kohtaan. Tämä on oikea suunta.

Ennaltaehkäisy tapahtuu mielestäni melko hyvin jo nyt asioiden julkituomisella ja sillä, että ilmiöstä puhutaan ja auktoriteetit, niin naiset kuin miehet, ilmaisevat selvästi, ettei seksuaalinen häirintä, ahdistelu tai väkivalta ole sallittua ketään kohtaan sukupuolesta riippumatta.

Nostamalla asiaa esille esim. tällaisilla tutkimuksilla ja niistä kerättyjen vastausten uutisoinnilla. Toimintaohjeita ahdistavien tilanteiden varalle voisi käsitellä esim. alan lehdissä: kerätä kokemuspuhujia ja esim. psykologin lausunto samaan yhteyteen. Haastamalla ihmisiä miettimään omaa käyttäytymistään esim. kyselykaavakkeella, jonka kautta voi tulla tietoisemmaksi omista sokeista pisteistä ja huonoista käytösmalleista.

Puhumalla asiasta ja tuomalla se julkisuuteen voidaan kitkeä häirintään liittyvää vähättelyä ja häirinnän pitämistä työn ”luontaisena”. Ylilyöntejä ja väärintulkintoja tulee tapahtumaan ja tapahtuu joten häirinnän asiallinen ja kiihkoton käsittely tunnereaktioiden jälkeen on tärkeää.

Muusikkojen liitto voisi kerätä aluksi nimettömästi häirinnän kohteeksi joutuneiden tarinat, kuten ehkä tämän kyselyn tarkoituksenakin saattaa olla, ja julkaista laajan juttusarjan, joka käsittelee aihetta kiertelemättä, ja joka toivottavasti tavoittaisi myös valtamedian huomion ja sen suoman näkyvyyden. Se voisi osaltaan rohkaista musiikkialan työntekijöitä tulemaan esille kokemansa asiattoman kohtelun osalta.

Olisi myös tarpeellista tuoda selkeästi esiin ja käydä läpi, minkälainen käytös on seksuaalista häirintää, sillä se ei tunnu olevan kaikille selvää. Yllättävän monille tuntuu olevan epäselvää, mikä on flirttailun ja seksuaalisen häirinnän ero.

Puhumalla asiasta enemmän, ehkä jonkin infotilaisuuden järjestäminen helpottaisi asian lähestymistä. Orkestereiden luottamushenkilöiden koulutus kyseiseen asiaan (ellei tämä sisälly jo heidän vastuualueeseen).

Puututtaisiin orkesterien törkyturpien suunpieksentään, eikä vain naureskeltaisi sille. Hajautettaisiin valtaa niin, ettei kenenkään yhden ihmisen päätösvallassa olisi sen paremmin työntekijöiden palkkaaminen kuin heidän työolojensa valvontakaan. Tämä korjaisi sitä valta-aseman väärinkäyttöä, josta osa ahdistelusta saa voimaa (ei haluta ilmoittaa ahdistelusta, koska pelätään oman työtilanteen huononevan). Keskusteltaisiin avoimesti ja reippaasti siitä, mitkä puheenaiheet voisi työpaikalla jättää pois tai mikä toisesta ihmisestä saattaa olla pelottavaa/ahdistavaa/uhkaavaa.

Silloin kun ollaan työssä työryhmällä (bändi/duo), on asiaan helpompi puuttua, mutta kun ihmiset tekevät työtä yksin esiintyvinä, onkin asia vaikeampi. Samaten se, miten puuttua yleisön puolelta tulevaan häirintään tms. mitä tapahtuu kapakkakeikoilla joka tapauksessa joskus muutoinkin kuin seksuaalisen häirinnän tiimoilta. Työturvallisuus ja -suojelu on freelancereilla melkoisesti näiltä osin hakusessaan.

Kohtaamissani tilanteissa ahdistelijat ovat olleet yleisön edustajia. En tiedä, miten heitä voisi valistaa asiassa.

Tärkeä asia olisi saada keinoja ravintoloissa ja klubeilla yleisön joukossa tapahtuvaan häirintään. Lisäksi tarvitaan keinoja puuttua somessa tapahtuvaan epäasialliseen käytökseen. Lisäksi yleinen tasa-arvokehityksen edistäminen/tukeminen ja asioiden nostaminen esiin on tärkeitä.

Tärkeänä pidettiin myös ”asennekasvatusta”, esimerkiksi tasa-arvon ja seksuaalisen häirinnän ehkäisyn nostamista osaksi opettajakoulutusta, koska oppilaitoksissa on mahdollista vaikuttaa koko kenttään. Lisäkoulutusta ehdotettiin myös luottamushenkilöille ja esimiehille. Tärkeää olisi myös, että ongelmatilanteisiin ymmärrettäisiin puuttua välittömästi. Lisäksi kaivattiin selkeitä sääntöjä työpaikoille, jotta seksuaalisesta häirinnästä olisi seurauksia siihen syyllistyneille, vaikka kyseessä ei läheskään aina ole rikos.

Siten, että tietynlainen epäkunnioittava käytös tuomittaisiin yleisesti kulttuurissamme. Siten, että lapset kasvatetaan kunnioittamaan toisia ihmisiä ja heidän fyysistä koskemattomuuttaan.

Kaikki lähtee asennekasvatuksesta jo kotona, ei yksittäinen ala voi muuttaa vallitsevaa maailmaa.

Seksuaalisen häirinnän lopettaminen on vain jäävuoren huippu siinä arvomaailmakasvatustyössä, joka pitäisi aloittaa varhaiskasvatuksesta alkaen ja jatkuu koulutustasojen läpi työelämään ja eläkekerhoihin asti. Ihmisen arvostus, ympäristön arvostus, tasa-arvo, älyn arvostus, oman sekä muiden työn ja taiteen arvostus, tyhmyyden ja välipitämättömyyden ihannoinnin lopettaminen, herkkyyden välttämättömyyden ja inhimillisyyden ymmärtäminen ja arvostus, tunteiden käsittely ja niiden näyttö ja käyttö, oman itsekkyyden tajuaminen ja sen lopettaminen, syy-seuraussuhteiden tajuaminen, kokonaisuuksien hahmottaminen... mitä kaikkea nyt normaalielämässä toimimiseen kuuluukaan?

Asenteiden muuttaminen alkaa jo lapsuudessa. Tasavertainen reilu kohtelu kaikille on parasta vastalääkettä. Vanhoja patuja, jotka häirintää harrastivat/harrastavat, ei auta kuin aika ja eläke.

Yleisen asenteen pitäisi muuttua niin, ettei tällaista käytöstä katsottaisi ollenkaan sopivana, tai läpi sormien. Yksi suurimmista ongelmista tuntuu olevan ajatus siitä, että ”se nyt on tommonen”. Tai että taidealalla tämä nyt on tämmöistä. Pitäisi pystyä uskaltaa sanoa ääneen, jos jokin ei tunnu sopivalta, eikä pelätä oman uran tai jatkomahtollisuuksien puolesta.

Asiasta pitäisi puhua jo koulutuksen yhteydessä. Metoo-ilmiö on saanut ihmisten silmät avautumaan. Alalla, jossa työpaikat ovat kiven alla, vallankäyttö riistäytyy helposti käsistä. Erityisesti keikkatyöläisiä ja koeaikalaisia kohtaan käyttäydytään sikamaisesti.

Pääkaupunkiseudulla piireihin pääsy on pitkään taannut pääsyn keikoille ja sitä kautta työelämään. Tämän myötä mielistely ja hyväksikäyttö ovat muodostuneet maan tavaksi. Pelkkä julkinen ja yleinen keskustelu on puhdistanut ilmaa. Nuorille pitää luoda kuva, että asiaan voi ja pitää puuttua.

Ennaltaehkäisy pitäisi alkaa jo opiskeluaikana ja opetushenkilökunnan tulisi käyttäytyä joka suhteessa esimerkillisesti. Oppilaitosten johdolla pitäisi olla nollatoleranssi. Sibelius-Akatemialla aikanaan osa opetushenkilökunnasta (keski-ikäisiä miehiä) suorastaan metsästi nuoria naisia niin työaikana kuin itseään 20–30 vuotta nuorempien opiskelijoiden pirskeissä. Onko tilanne nykyisin ratkaisevasti toinen? Mitähän tästä seuraisi jossakin toisessa länsimaassa?

Asiasta puhuminen julkisuudessa yleisellä tasolla, tuen tarjoaminen ja tuen/avun olemassaolon painottaminen (esim. posterit oppilaitosten tai työpaikkojen seinällä: ”jos olet kokenut häirintää tms., ota yhteyttä”), yksilön rohkeus puuttua nähtyyn tai kuultuun häirintään ja kannustus asian viemiseksi esimiesten tietoon, nollatoleranssi esimiesten joukossa häirintään. Uudet opiskelijat avainasemassa asian ennaltaehkäisyssä eli opiskelijoiden ja nuorten työtekijöiden perehdytykseen olisi hyvä sisällyttää avoimuuteen kannustava alustus asiaan.

Valistuksella, nollatoleranssilla, tällaisilla kyselyillä ja yleisellä asennemuutoksella. Musiikin koulutuksessa asiaan on jo enenevässä määrin herätty koska toiminnalliset tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat ovat lakisääteisiä. Myös opiskelijat törmäävät valistukseen oppilaitoksissa. Tekemistä opetuspuolellakin kyllä riittää.

Opetetaan lapsille ja myös aikuisille suostumuksen käsitettä paremmin ja enemmän koulussa ja kotona. Musiikkialalla pitäisi puhua enemmän ko. asioista ja ääneen puhumisen pitäisi olla helpompaa eikä häpeällistä tai tabu häirinnän, ahdistelun ja väkivallan kokijoille.

Vastauksissa toivottiin toimintaohjeita sekä häirinnän kohteeksi joutuneille että työpaikkojen vastuuhenkilöille ja helppoja tapoja saada apua häirintätilanteissa, esimerkiksi puhelinpalvelu, josta saisi neuvoja. Näin tapauksiin ehkä puututtaisiin herkemmin ja aktiivisemmin. Toivottiin, ettei työyhteisöissä hyssyteltäisi häirintätapauksia sen takia, että pelätään niiden avoimen käsittelyn pilaavan instituution maineen. Toivottiin selkeitä rangaistuksia työnantajan taholta seksuaaliseen häirintään syylistyneille, mutta myös herkempää puuttumista vähäisempiinkin ongelmatilanteisiin, kuten asiattomiin puheisiin.

Ala on niin pieni, ettei ongelmista uskalleta puhua ääneen. Hyvä veli -verkosto on niin vahva, että ongelmista julkisesti kertominen vaarantaa oman uran. Miesten on kannettava vastuu, ja ilmoittaa vääryyksistä, vaikka tekijänä olisikin kaveri.

Paras tapa puuttua on reagoida, kun häirinnän uhri uskaltanut kertoa kokemastaan häirinnästä. Tarjota matalan kynnyksen palvelu, henkilö, jolle voi puhua, joka kuuntelee eikä missään nimessä vähättele tai paina villasella kokemaasi häirintää. Näihin asioihin pitää uskaltaa puuttua, muuten häirinnän uhrille annetaan selkeä viesti, että emme auta, näihin asioihin ei puututa. Usein asiasta uskaltaa puhua vain harva ja nämä kyseiset vahvat naiset leimataan ”hankaliksi” ja heidän työllistymistään ja opiskelujen etenemistä hankaloitetaan tahallaan. Täytyy olla joku ylempi valvova taho, johon voi ottaa yhteyttä, jos esimies tai muu ylempi taho ei suostu tekemään asialle mitään. Ennaltaehkäisyn osalta on olennaista tehdä selväksi niin opettajille, esimiehille kuin levy-yhtiöiden omistajille, että minkäänlaista häirintää ei suvaita.

Alan sisällä tapahtuvaan ahdisteluun pitäisi ottaa rankat keinot käyttöön. Työtilanteiden merkittävä vähentäminen, oli kyseessä sitten keikkamyyjä, levy-yhtiön edustaja tai toinen muusikko. Koen asian olevan myös sukupuoli- ja sukupolvikysymys alan sisällä. Rehellisesti sanottuna, kun vanhempi mieskaarti alalta poistuu luontaisesti, tilanne helpottuu.

Erityisesti nuoret, auktoriteetteja kunnioittavat naiset ovat herkimmissä asemassa. He eivät useimmiten uskalla kertoa tapahtuneesta häirinnästä esimiehille, vaan kertovat ongelmista

ystävilleen ja lähimmille kollegoilleen. Yleensä valitukset painetaan villasella rahan menetyksen pelossa. Erityisesti määräaikailla sopimuksilla ja freelancereinä työskentelevät nuoret ovat täysin voimattomia häirintätilanteissa, sillä he pelkäävät jatkuvasti työpaikkansa puolesta eikä heillä ole työyhteisössä sanavaltaa. Heidän vaikutusmahdollisuuksiaan olisi parannettava ja oikeuksiaan lisättävä.

Taidealojen ammattiliittojen pitää korostaa ja ohjeistaa jäseniään siitä, että häirintä ei ole oikeutettua. Jos työtilanteessa tarvitaan henkistä tai fyysistä läheisyyttä työvälineenä, se on rakennettava ammattimaisesti yhteisestä sopimuksesta ja yhteisillä pelisäännöillä. Työpaikoilta pitäisi löytyä kontaktihenkilö, jonka puoleen voi häirintätapauksissa kääntyä myös vierailevana työntekijänä. Ulkomaiset työkiinnitykset voivat olla valitettavan kirjavia tässä asiassa. Selkeät rajat ja toimintaohjeet sekä toimintamallit, jotta asiasta ei tarvitse tulla arvovaltakysymys, vaan sitä voidaan käsitellä kuten mitä tahansa lukuisista työpaikan mahdollisista ongelmatilanteista. Esimiesasemassa olevia on syytä muistuttaa, ettei tällaiselle käytökselle ole sijaa tai ymmärrystä.

Jokaiselle työpaikalle selkeä toimintaohje ja nimetty henkilö, jonka puoleen voi turvallisesti ja luottamuksellisesti kääntyä, mikäli on joutunut kokemaan epäasiallista kohtelua.

Selkeät vastuuhenkilöt, jotka puuttuvat tapauksiin heti. Selkeä tiedotus että ilmenneet ongelmat tulee tuoda esiin heti eikä kuukausien tai vuosien päästä.

Selkeät ohjeet ja säännöt. Johdolle myös ohjeet, kuinka toimia ratkottaessa tilannetta niin että uhrille asiasta ei haittaa. Usein esimiehellä ei ole ollut resursseja tai taitoa toimia tai instituution maineen kannalta myös ollut parempi suojella tekijää.

Tarvitaan konkreettisia ohjeita, miten epämiellyttävässä tilanteessa voi toimia ja miten selkeissä rikosrapauksissa toimitaan. Kaivataan myös keskustelua siitä, mitä vallan väärinkäytöstä voi seurata, jottei julkinen mestaus ole ainoa rangaistus.

Tarvitaan selkeä ohjeistus, mitä tehdä ja kenen puoleen kääntyä (luottamusmies vai esimies?), mikäli joutuu seksuaalisen häirinnän kohteeksi työpaikalla. Olisi myös hyvä määritellä, mitä seuraamuksia häirinnällä on työnantajan puolelta, mahd. huomautus/varoitus epäasiallisesta käytöksestä työpaikalla? Jos varoituksia kertyy samalle henkilölle useita, mitä siitä seuraa?

Avoimen keskustelun, toimintaohjeiden ja selkeiden sanktioiden nähtiin madaltavan kynnystä kertoa seksuaalisesta häirinnästä. Toisaalta joissain vastauksissa toivottiin mahdollisuutta ilmoittaa häirinnästä ja saada apua ilman että häirintää kokeneen nimi tulee esille, koska moni jättää ilmoittamatta häirinnästä työpaikan tai maineen menettämisen pelossa.

Jo nyt vireillä oleva keskustelu, avoimuus, median aktiivisuus toimii tulevaisuuden tilanteissa ennaltaehkäisevänä. Asioista on puhuttava esim. työyhteisöissä ennakoon eli nollatoleranssi. Kynnyks ilmoittaa häirinnästä mahdollisimman alhaiseksi.

Niistä pitäisi pystyä raportoimaan ilman oman ”aseman” menettämisen pelkoa.

Ilmiäntö esimiehelle, tarvittaessa työyhteisön yläpuolelle. Ilmiannosta ei kuulu ’leimautua’/koitua negatiivisia seuraamuksia ilmiäntäjälle. Kynnyksen asian esille tuomiseen ja siitä seuraavaan sanktioon ei kuuluisi olla ’tabu’, vaan tarvittaisiin yleinen ja yhtäläinen poiskitkentäjärjestelmä. Vakavin rangaistustoimenpide mahdollisen häirinnän uusimisen kohdalla olisi tekijän irtisanominen.

Nollatoleranssi asian suhteen. Asioita ei voi lakaista maton alle ja jokaisen tunteita on kunnioitettava. Ongelmatilanteissa pitää reagoida pienenkin informaation perusteella.

Ehdottomasti jokaiseen pieneenkin vihjaukseen asiasta on puututtava työyhteisössä heti, eikä asian käsittelyä tule viivyttää saatika jättää sikseen. Nimettömänä pysyminen (ettei kerrota

tekijälle, kuka ilmianto) täytyy sallia! Mitä korkeammassa asemassa seksuaalisen häirinnän tekijä on, sitä kovempi on oltava rangaistus.

En ole lainkaan perehtynyt siihen, miten liitosta saa esim. lakimiesapua ahdistelutapauksissa, mutta toivoisin, että jonkinlaista apua olisi mahdollista saada ilman että uhrin nimi tulee tapauksessa esille. Työpaikan ja maineen menettäminen on varmasti monella pelkona, kun näistä asioista puhutaan.

Muuta

Joissain vapaamuotoisissa vastauksissa ja kyselylomakkeen ohella tulleissa yhteydenotoissa tuotiin myös esille, että musiikkialalla esiintyy myös muunlaista häirintää, vallan väärinkäyttöä ja jopa fyysistä väkivaltaa, joka ei kuitenkaan ole luonteeltaan seksuaalista. Tällaisissa tapauksissa tekijänä oli tyypillisesti esimies tai muuten vaikutusvaltainen henkilö ja kohteena alaiset tai muuten heikommassa asemassa olevat henkilöt. Tällaisiinkin tilanteisiin puuttumisen kerrottiin olevan musiikkialalla hyvin hankalaa, koska piirit ovat usein pienet, eivätkä instituutioiden johtajat tai edes luottamusmiehet ole aina halukkaita käsittelemään tapauksia niiden vakavuuden vaatimalla tavalla. Joillekin vastaajille oli myös annettu työpaikalla ymmärtää, että tiettyihin asioihin ei tule puuttua, jos haluaa säilyttää työpaikkansa.

Haluaisin myös korostaa, että musiikkialalla esiintyy paljon vallan väärinkäyttöä, johon ei liity seksuaalista ahdistelua. Esimerkiksi sijaisten ja vakituisten soittajien erilainen asema orkestereissa. Olen ollut harmissani, kun useat muusikkoyhteisön äänekkäät jäsenet ovat rummuttaneet metoo-kampanjaa (mikä tietenkin on pelkästään positiivinen asia ja kampanja todella ansaitsee kaiken saamansa huomion), mutta nämä samat ihmiset ovat huomaamattaan myös syyllistyneet valta-aseman väärinkäyttöön sulkemalla sijaisia ulos orkesterin yhteisöllisyydestä ja vahvistaneet klikkejä työyhteisön sisällä.

Intendentti käyttäytyy mielivaltaisesti muusikkoja kohtaan. Kahdenkeskisissä ”kehityskeskusteluissa” huutaa, haukkuu, valehtelee, uhkailee varoituksilla, mutta ei kerro mikä olisi varoituksen syy.

Minulle on määräaikaisella työpaikalla annettu ymmärtää, että jos otan asiakseni ajaa tiettyjä työpaikan ilmapiiriin ja työn laatuun liittyviä seikkoja, niin lisää töitä ei sitten enää ole luvassa. Ajoin asioita, sopimusta ei sitten enää uusittu. Tähän oli toki vaikea puuttua, koska sopimus olisi toki voitu jättää uusimatta jostain muustakin syystä, en tosin tiedä mistä.

Lopuksi

Tutkimuksen tulokset näyttävät vahvistavan sitä yleiskäsitystä, mikä musiikkialalla toimivilla ihmisillä on seksuaalisesta häirinnästä alan työympäristöissä. Lisäksi kyselyn vastaukset vahvistavat yleistä käsitystä siitä, että seksuaalinen häirinta on yhteydessä yhteiskunnassa ja musiikkialalla vallitseviin valtarakenteisiin sekä muunlaiseen syrjintään ja eriarvoiseen kohteluun sukupuolen tai seksuaalisen suuntautumisen perusteella.

Seksuaalista häirintää, samoin kuin muuta syrjintää, kokevat musiikkialalla eniten naiset, nuoret ja heikommassa työmarkkina-asemassa olevat henkilöt, kuten freelancerit. Tämä heijastui myös kyselyn vastaajiin, joissa alle 40-vuotiaat naiset olivat ylliedustettuina suhteessa Muusikkojen liiton jäsenistöön.

Taidemusiikin kentällä seksuaalinen häirintä vaikuttaa olevan kaiken kaikkiaan hieman harvinaisempaa kuin rytmimusiikin kentällä, mutta sen sijaan tapaukset ovat usein vakavampia, sillä häiritsijänä on tyypillisesti kokeneempi kollega tai esimiesasemassa oleva henkilö, joka toistuvasti lähentelee tai tekee seksuaalisia ehdotuksia. Näissä tapauksissa seksuaalinen häirintä kohdistuu etupäässä naisiin.

Rytmimusiikin kentällä tyypillisempi tapaus on sen sijaan yleisön jäsenten taholta tulevat ehdotukset tai lähentely-yritykset, jotka ovat kyselyn perusteella hyvin tavallisia rytmimusiikin keikkatilanteissa mutta satunnaisempia kuin taidemusiikin kentällä tavallisempi työyhteisön sisällä tapahtuva seksuaalinen häirintä. Tämän tyyppistä seksuaalista häirintää kohdistuu sekä naisiin että miehiin ja usein tekijät ovat humalassa.

Vastausten perusteella seksuaalista häirintää ei välttämättä edelleenkään tunnusteta, joskin tietoisuus siitä on selvästi lisääntynyt. Kyselyn perusteella nuoremmat ikäluokat havaitsivat seksuaalista häirintää useammin, mutta toisaalta myös kertovat ja puuttuvat siihen herkemmin kuin vanhemmat ikäluokat. Myös vastaajat itse totesivat, että ovat viime vuosina huomanneet työyhteisöissään muutoksia seksuaaliseen häirintään suhtautumisessa.

Ongelmallisena näyttäytyy kyselyvastausten perusteella erityisesti se, miten häirintätilanteisiin puututaan tai jätetään puuttumatta. Moni kertoi kokemastaan seksuaalisesta häirinnästä vain ystävilleen eikä kokenut mahdolliseksi vaatia, että asiaan puututtaisiin työyhteisössä esimerkiksi työmahdollisuuksien menettämisen pelossa. Lisäksi harva oli kokenut saavansa apua tilanteeseen niissäkin tapauksissa, joissa asiasta oli kerrottu esimiehelle tai luottamushenkilölle. Siten tiedon jakaminen ja toimintaohjeiden laatiminen erilaisia tilanteita ja työympäristöjä varten lienee tarpeen.

Kyselyn voi nähdä tavoittaneen jäsenistön kiitettävästi ja vastauksia saatiin toivotusti myös henkilöiltä, joilla ei ollut omakohtaisia kokemuksia seksuaalisesta häirinnästä. Naiset vastasivat odotetusti kyselyyn miehiä useammin, ja naiset arvioivat seksuaalisen häirinnän musiikkialalla miehiä yleisemmäksi. Tutkimustuloksia tulkitessa on erityisesti huomioitava, että seksuaalista häirintää itse kokeneet ovat todennäköisesti vastanneet tähän Muusikkojen liiton kyselyyn useammin kuin muut.

Vaikka häirintäkokemuksia siten on oletettavasti prosentuaalisesti jonkin verran pienemmällä joukolla kuin edellä on esitetty, on tämän tutkimuksen perusteella kuitenkin saatu laaja käsitys siitä, millaista seksuaalinen häirintä musiikkialalla tyypillisesti on, ketkä siihen syyllistyvät ja miten alan työyhteisöissä tavallisesti toimitaan häirintätapauksissa. Kyselyyn vastanneet tarjosivat myös runsaasti ehdotuksia, miten seksuaalista häirintää voisi ennaltaehkäistä ja miten siihen voisi jatkossa puuttua tehokkaammin.

Liite: kyselylomake

Kysely seksuaalisesta häirinnästä musiikkialalla

Tällä kyselyllä selvitetään seksuaalisen häirinnän, ahdistelun ja väkivallan yleisyyttä musiikkialalla. Lisäksi kyselyn avulla pyritään saamaan tietoa tyypillistä tilanteista, jotta voidaan tarpeen mukaan luoda ohjeita ja suosituksia seksuaalisen häirinnän, ahdistelun ja väkivallan ennaltaehkäisemiseen ja siihen puuttumiseen.

Seksuaalisella häirinnällä tarkoitetaan tässä sanallista, sanatonta tai fyysistä, luonteeltaan seksuaalista ei-toivottua käytöstä, joka voi tapahtua myös verkossa. Seksuaalisella ahdistelulla viitataan toisen kosketteluun tavalla, joka loukkaa henkilön itsemääräämisoikeutta. Seksuaalisen väkivallan muotoja ovat esimerkiksi seksuaalinen hyväksikäyttö ja raiskaus.

Kysely on lähetetty Muusikkojen liiton jäsenille. Vastaa kysymyksiin ajatellen nimenomaan tilanteita, jotka liittyvät työhösi musiikin ammattilaisena.

Vastaukset ovat anonymiä eikä niitä voi yhdistää yksittäiseen vastaajaan.

Kokemukset seksuaalisesta häirinnästä

1. Oletko itse joutunut seksuaalisen häirinnän, ahdistelun tai väkivallan kohteeksi työyhteisössäsi tai työhösi liittyvissä tilanteissa?

- ☐ kyllä → 1.1
- ☐ en → 1.2
- ☐ en ole varma → 1.3

1.1 kyllä → jatkokysymykset:

1.1.1 Kuinka usein olet kokenut seksuaalista häirintää, ahdistelua tai väkivaltaa?

- ☐ kerran
- ☐ muutaman kerran
- ☐ enemmän kuin viisi kertaa

1.1.2 Oletko kokenut jotain seuraavista? [useampi valinta mahdollinen]

- ☐ ei-toivottu seksuaalissävytteinen vitsailu
- ☐ ulkonäön, vartalon kommentointi
- ☐ tirkistely tai luvaton kuvaaminen
- ☐ loukkaavan tai hyväksymättömän materiaalin levittäminen tai julkaiseminen
- ☐ fyysinen lähentely, sopimaton koskettelu
- ☐ seksuaalinen ehdottelu
- ☐ painostaminen seksuaaliseen tekoon
- ☐ raiskaus
- ☐ muuta, mitä? [lyhyt avovastaus]

1.1.3 Missä tilanteissa? [useampi valinta mahdollinen]

- työtilanteessa (esim. keikalla, studiossa) tai välittömästi ennen tai jälkeen
- harjoituksissa
- työmatkalla (esim. keikkabussissa)
- työasioista neuvotellessa
- varsinaisten työtilanteiden ulkopuolella
- puhelimitse, verkossa tms.
- muussa tilanteessa, missä? [lyhyt avovastaus]

1.1.4 Millaisessa työympäristössä seksuaalinen häirintä, ahdistelu tai väkivalta tapahtui? [useampi valinta mahdollinen]

- orkesteri
- teatteri
- ooppera
- oppilaitos
- tv, radio, muu media
- studio tai muu tallennustilanne
- klubi, ravintola tms. keikkapaikka
- yksityis- tai yritystilaisuus
- muu tilanne, mikä? [lyhyt avovastaus]

1.1.5 Millaisessa asemassa tekijä oli tapahtumahetkellä suhteessa sinuun? [useampi valinta mahdollinen]

- esimiesasemassa tms.*
- kollega
- alainen
- yleisön edustaja
- muu, mikä? [lyhyt avovastaus]

[1.1.5.1 *vain jos ed. kysymyksessä valittu ”esimiesasemassa”:] Millaista tahoa tekijä edusti?

- kulttuurilaitos (orkesteri, teatteri, ooppera, oppilaitos)
- levy-yhtiö tai kustannusyhtiö
- agenttuuri tai ohjelmatoimisto
- tilaaja (esim. keikkajärjestäjä)
- muu, mikä? [lyhyt avovastaus]

1.1.6 Riippumatta tekijän muodollisesta asemasta, koitko hänellä olevan jonkinlaista valtaa suhteessa sinuun? Jos kyllä, mistä tämä johtui? (Esim. vanhempi tai kokeneempi kollega, arvostettu henkilö, fyysisesti vahvempi henkilö, oma epävarmuus, päihtymys, riippuvuussuhde työnsaannissa tms.) [avovastaus]

1.1.7 Tekijän sukupuoli: [useampi valinta mahdollinen]

- mies

- nainen
- muu
- en tiedä

1.1.8 Kerroitko muille tapahtuneesta?

- kyllä → 1.1.8.1
- en → 1.1.8.2

1.1.8.1 kyllä → jatkokysymykset:

1.1.8.1.1 Kenelle? [useampi valinta mahdollinen]

- poliisi (tein rikosilmoituksen)
- poliisi (ei rikosilmoitusta) tai järjestyksenvalvoja
- esimies tai muu organisaation edustaja
- luottamushenkilö tai työsuojeluvaltuutettu
- keikkajärjestäjä tai muu tilanteesta vastuussa oleva henkilö
- kollega tai ystävä
- muulle henkilölle, kenelle? [lyhyt avovastaus]

1.1.8.1.2 Mitä kertomisesta seurasi? Millaista apua sait tilanteessa? Loppuiko seksuaalinen häirintä, ahdistelu tai väkivalta? [avovastaus]

1.1.8.2 en → Miksi? [useampi valinta mahdollinen]

- pelkäsin menettäväni työtilaisuuksia
- pelkäsin tekijän reaktiota
- minua hävetti
- en halunnut leimautua hankalaksi tai tosikoksi
- en uskaltanut poiketa yhteisön totutusta kulttuurista
- koin itseni voimattomaksi tilanteessa, en kyennyt toimimaan
- en tiennyt, mitä voisin tehdä
- en tapahtumahetkellä ymmärtänyt teon luonnetta
- muu syy, mikä? [lyhyt avovastaus]

1.2 en [ei jatkokysymyksiä]

1.3 en ole varma → Kerro lyhyesti mitä tapahtui [avovastaus]

Havainnot ja kertomukset seksuaalisesta häirinnästä

2. Oletko havainnut (muihin kohdistuvaa) seksuaalista häirintää, ahdistelua tai väkivaltaa työyhteisössäsi?

- kyllä → 2.1
- en → 2.2
- en ole varma → 2.3

2.1 kyllä → Reagoitko siihen jollain tavalla?

- kyllä → 2.1.1
- en → 2.1.2

2.1.1 Miten? [useampi valinta mahdollinen]

- puutuin välittömästi tilanteeseen
- keskustelin tekijän kanssa jälkikäteen
- rohkaisin teon kohdetta ottamaan yhteyttä esimieheen tai muuhun vastuuhenkilöön
- otin itse yhteyttä esimieheen tai muuhun vastuuhenkilöön
- keskustelin asiasta työyhteisössä
- muulla tavalla, miten? [lyhyt avovastaus]

2.1.2 en → Miksi et? [useampi valinta mahdollinen]

- en ollut varma, mistä on kyse
- en halunnut puuttua muiden asioihin
- pelkäsin tekijän reaktiota
- en halunnut tai uskaltanut poiketa yhteisön totutusta kulttuurista
- teon kohteena ollut henkilö ei halunnut asiaan puututtavan tai sen tulevan julki
- en tiennyt, mitä voisin tehdä
- muu syy, mikä? [lyhyt avovastaus]

2.2 en [ei jatkokysymyksiä]

2.3 en ole varma → Kerro lyhyesti mitä tapahtui [avovastaus]

3. Onko joku kollegasi kertonut sinulle joutuneensa seksuaalisen häirinnän, ahdistelun tai väkivallan kohteeksi?

- kyllä → 3.1.
- ei → 3.2

3.1 kyllä → Puutuitko siihen jollain tavalla?

- kyllä → 3.1.1
- en → 3.1.2

3.1.1 kyllä → Miten? [useampi valinta mahdollinen]

- keskustelin asiasta väitetyn tekijän kanssa
- otin yhteyttä esimieheen tai muuhun vastuuhenkilöön
- keskustelin asiasta muiden kollegojen kanssa
- muulla tavalla, miten? [lyhyt avovastaus]

3.1.2 en → Miksi et? [useampi valinta mahdollinen]

- en uskonut kertojaa

- ajattelin, että kyseessä on väärinkäsitys tai että kertoja on ylireagoanut
- en ollut varma, mistä on kyse
- en uskaltanut tai halunnut puuttua muiden asioihin
- teon kohteena ollut henkilö ei halunnut asiaan puututtavan tai sen tulevan julki
- teosta oli jo pitkä aika
- muu syy, mikä? [lyhyt avovastaus]

4. Pidätkö mahdollisena, että olisit itse joskus häirinnyt muita seksuaalisesti työsi yhteydessä sanoin tai teoin?

- kyllä
- en

Jos haluat, voit kertoa lisää: [avovastaus]

5. Kuinka yleistä arvioit seksuaalisen häirinnän, ahdistelun ja väkivallan olevan musiikkialalla?

- erittäin yleistä
- melko yleistä
- ei kovin yleistä
- harvinaista

6. Oletko kokenut tai havainnut syrjintää tai muuta eriarvoista kohtelua sukupuolesi tai seksuaalisen suuntautumisesi takia?

- kyllä → Millaista? [avovastaus]
- en

Vapaaehtoisia lisäkysymyksiä

7. Miten seksuaalista häirintää, ahdistelua ja väkivaltaa voisi mielestäsi ennaltaehkäistä ja/tai miten siihen voisi parhaiten puuttua musiikkialalla?

[avovastaus]

8. Jos haluat, voit kertoa tarkemmin jostain kokemastasi tai havaitsemastasi tapauksesta.

Kertomuksia voidaan käyttää kokonaan tai osittain tästä tutkimuksesta raportoinnin yhteydessä esimerkkeinä musiikkialalla tapahtuvasta seksuaalisesta häirinnästä, ahdistelusta ja väkivallasta.

[avovastaus]

Kyselyvastausten perusteella ei voida ryhtyä toimenpiteisiin yksittäisissä tapauksissa. Jos kaipaat neuvoja tai apua kokemaasi tai havaitsemaasi tapaukseen puuttumiseksi, ota yhteyttä lakiasiainpäällikkö Lottaliina Pokkiseen (lottaliina.pokkinen@muusikkojenliitto.fi) tai sopimuspäällikkö Miika Tarhioon (miika.tarhio@muusikkojenliitto.fi).

Taustatiedot

A. Sukupuoli:

- ☐ nainen
- ☐ mies
- ☐ muu
- ☐ en halua kertoa

B. Ikä:

- ☐ alle 20
- ☐ 20-29
- ☐ 30-39
- ☐ 40-49
- ☐ 50-59
- ☐ 60-69
- ☐ 70-

C. Toimin ensisijaisesti...

- ☐ toistaiseksi voimassaolevassa työsuhteessa (esim. kaupunginorkesterit)
- ☐ freelancerinä yrittäjänä
- ☐ freelancerinä työsuhteissa

D. Toimin etupäässä... [mahdollista valita molemmat]

- ☐ taidemusiikin kentällä
- ☐ rytmimusiikin kentällä